

Nr 230.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1947/48 till folkskoleseminarierna m. m.; given Stockholms slott den 18 april 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Josef Weijne

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 april 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne följande.

Under åttonde huvudtiteln, punkten 191, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna för budgetåret 1947/48

dels till Folkskoleseminarierna: Avlöningar ett förslagsanslag av 6 300 000 kronor;

dels till Folkskoleseminarierna: Omkostnader ett förslagsanslag av 675 000 kronor;

dels till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 200 000 kronor;

dels ock till Folkskoleseminarierna: Utrustning ett reservationsanslag av 375 000 kronor.

Med skrivelse den 21 januari 1947 ha *1945 års seminariesakkunniga* framlagt förslag rörande elevintagningen och organisationen av folkskoleseminarierna till och med läsåret 1952/53. Häröver ha utlåtanden avgivits av *skolöverstyrelsen*, som i samband därmed även framlagt sina anslagsäskanden beträffande folkskoleseminarierna för budgetåret 1947/48, *statskontoret*, *chefen för armén*, *arméns fortifikationsförvaltning* samt *Sveriges yngre läroverkslärares förening*.

Sedan dessa ärenden numera färdigberetts, anhåller jag att få ånyo anmäla desamma.

I. Seminarieorganisationen.

Nuvarande organisation.

Den nuvarande seminarieorganisationen är uppbyggd för en normal intagning och utexamination av 16 klassavdelningar eller ($16 \times 28 =$) 448 elever årligen. Genom ianspråktagande till det yttersta av tillgängliga utrymmen vid seminarierna kunde emellertid läsåret 1945/46 sammanlagt 22 klassavdelningar eller 616 elever intagas. Efter vissa till- och ombyggnadsarbeten vid de redan befintliga seminarierna och inrättande av tre nya provisoriska seminarier — i Gävle, Hälsingborg och Stockholm — har från och med innevarande läsår organisationen ytterligare utvidgats och medger nu en intagning av sammanlagt 38 klassavdelningar med 1 064 elever, motsvarande en utexamination av i runt tal 1 000 lärare. För innevarande läsår fördela sig nybörjaravdelningarna sålunda:

	4-årig linje	2-årig linje
<i>Permanenta seminarier.</i>		
Falun	1	2
Göteborg	1	1
Kalmar	1	1
Karlstad	2	1
Linköping	2	1
Luleå	2	1
Lund	1	2
Stockholm kv.	1	2
Umeå	2	1
Uppsala	1	2
<i>Provisoriska seminarier.</i>		
Gävle	2	2
Hälsingborg	—	3
Stockholm m.	1	2
	Summa 17	21

Lärarbehovet.

Nuvarande lärarbrist. Genom en undersökning rörande möjligheterna att under höstterminen 1946 erhålla kompetenta vikarier i folkskolan ha de sakkunniga ansett sig kunna ange den under innevarande läsår förefintliga bristen på kompetenta folkskollärare till omkring 700 mot omkring 450 höstterminen 1945.

Läraryvgången. De sakkunniga ha med utgångspunkt från av skolöverstyrelsen under hösten 1945 gjorda undersökningar rörande läraryvgången beräknat denna på följande sätt. (Därvid har hänsyn tagits till den inverkan på läraryvgången, som 1945 års riksdags beslut om upphävande av över-

gångsbestämmelserna för pensionering av folkskollärare kan beräknas erhålla.)

1947	148
1948	351
1949	438
1950	439
1951	467
1952	490

Antalet lärartjänster. Ökningen av antalet lärartjänster har på grundval av folkskolinspektörernas prognoser och med ett uppskattat vikariebehov av omkring 5 procent av tjänsternas antal beräknats sålunda.

1947/48	498
1948/49	946
1949/50	398
1950/51	425
1951/52	657
1952/53	869

Examinationsbehovet. Genom sammanställning av förenämnda siffror kan examinationsbehovet för tiden till och med läsåret 1952/53 beräknas. För tiden därefter till och med läsåret 1965/66 ha av professor Wahlund utförts vissa statistiska beräkningar rörande barnantal och lärarbehov. De sakkunniga framhålla, att dessa sistnämnda beräkningar givetvis äro ganska osäkra och att de icke göra anspråk på annat än att visa den allmänna riktning, i vilken barnantalet och lärarbehovet kunna väntas röra sig. Uppskattningen av examinationsbehovet framgår av följande tabell.

Läsår	Ökning (+) resp. minskning (—) av antalet läraravd.	Läraravgång	Examinationsbehov
1947/48	+ 498	148	646
1948/49	+ 946	351	1 297
1949/50	+ 398	438	836
1950/51	+ 425	439	864
1951/52	+ 657	467	1 124
1952/53	+ 869	490	1 359
1953/54	+ 1 415	498	1 913
1954/55	+ 1 394	543	1 937
1955/56	+ 1 191	593	1 784
1956/57	+ 553	621	1 174
1957/58	+ 103	655	758
1958/59	— 308	661	353
1959/60	— 288	668	380
1960/61	— 308	676	368
1961/62	— 328	677	349
1962/63	— 329	685	356
1963/64	— 370	692	322
1964/65	— 369	729	360
1965/66	— 349	738	389

Den nuvarande seminarieorganisationen otillräcklig. I vad mån den nuvarande seminarieorganisationen räcker till för att tillgodose det angivna examinationsbehovet framgår av efterföljande tabell.

Å r	Examinations- behov	Nuvarande examinations- kapacitet	Överskott (+) resp. brist (-) per år	Summa brist, inkl. nuv. lärarbrist
1946/47				— 700
1947/48	646	840	+194	— 506
1948/49	1 297	820	—477	— 983
1949/50	836	900	+ 64	— 919
1950/51	864	1 000	+136	— 783
1951/52	1 124	1 050	— 74	— 857
1952/53	1 359	1 000	—359	—1 216
1953/54	1 913	1 000	—913	—2 129
1954/55	1 937	1 000	—937	—3 066
1955/56	1 784	1 000	—784	—3 850
1956/57	1 174	1 000	—174	—4 024
1957/58	758	1 000	+242	—3 782
1958/59	353	1 000	+647	—3 135
1959/60	380	1 000	+620	—2 515
1960/61	368	1 000	+632	—1 883
1961/62	349	1 000	+651	—1 232
1962/63	356	1 000	+644	— 588
1963/64	322	1 000	+678	+ 90
1964/65	360	1 000	+640	+ 730
1965/66	389	1 000	+611	+1 341

De sakkunniga anföra i anslutning härtill följande.

Av denna sammanställning framgår, att kapaciteten är något så när tillräcklig för tiden till och med 1950. Dock är att märka, att ingen hänsyn därvid tagits till den lärarbrist, som för närvarande föreligger. Om även denna skall täckas av examinationen under de närmaste åren, vilket givetvis vore önskvärt, måste kapaciteten betraktas som otillräcklig. Särskilt kommer det stora lärarbehovet under läsåret 1948/49, då sjunde skolåret skall vara infört, att förorsaka en mycket kännbar lärarbrist. Denna är inte möjlig att kompensera, enär en utvidgning av seminarieorganisationen från och med 1947 icke medför resultat förrän tidigast 1949. För tiden efter 1951, då för ett antal år framåt en väldig ökning av antalet skolpliktiga barn är att förvänta, blir kapaciteten under alla förhållanden i hög grad otillräcklig.

Möjligen kan ett relativt stort examinationsbehov av omkring 700 lärare per år komma att föreligga ett eller annat år längre än i det föregående anges, d. v. s. efter läsåret 1957/58. Födelseåtalet för de tre första kvartalen 1946 är icke mycket mindre än motsvarande tal för 1945, medan antalet vigslar ökats något, om än helt obetydligt. Skulle antalet födda hålla sig oförändrat ännu några år, vilket visserligen icke förefaller sannolikt, kommer den nedgång i antalet barn i folkskoleåldern, som de sakkunniga beräknat skola inträda år 1958, att inträffa först något senare.

Åtgärder för att öka examinationen.

Nya seminarier m. m. De sakkunniga föreslå *dels* att seminariet i L i n k ö p i n g, som för närvarande omfattar två 4-åriga och en 2-årig linje, utvidgas att omfatta ytterligare en 4-årig och en 2-årig linje, varvid intagning å den 2-åriga linjen skulle ske redan läsåret 1947/48 men å den 4-åriga linjen först läsåret 1948/49, *dels ock* att nya provisoriska seminarier upprättas i G ö t e b o r g, H ä r n ö s a n d och K r i s t i a n s t a d med följande organisation:

Göteborg (kvinnligt; från och med läsåret 1947/48): en 4-årig och två 2-åriga linjer,

Härnösand (från och med läsåret 1948/49): två 4-åriga linjer och

Kristianstad (från och med läsåret 1948/49): två 4-åriga linjer.

För förslaget genomförande skulle följande åtgärder vidtagas.

L i n k ö p i n g. En gammal seminariebyggnad, som 1927 utrymdes av seminariet, föreslås åter skola tagas i anspråk. Byggnaden användes för närvarande av länsstyrelsen såsom lokaler för personal, som är sysselsatt med frågor rörande folkbokföringen och källskatten. Byggnaden vore, framhålla de sakkunniga, efter nyligen genomgången reparation i relativt gott skick, med undantag av värmeledningssystemet, som vore mycket gammalmodigt. Här kunde erhållas sex klassrum, en samlingssal och diverse mindre utrymmen, som kunde begagnas till lokaler för expedition, lärarrum, läsrum, kvinnlig slöjd m. m. En fristående byggnad innehölle gymnastiksal, teckningssal och musiksalsal. Denna byggnad tarvade en grundlig reparation, men vore därefter omedelbart disponibel.

Första förutsättningen för att byggnaderna skulle kunna tagas i bruk för seminarieändamål vore, att länsstyrelsen finge uppföra den nybyggnad, som för dess räkning vore planerad på den nuvarande fängelsetomten i staden. De sakkunniga räknade med att länsstyrelsen skulle kunna ha utrymt den gamla seminariebyggnaden så tidigt, att den kunde tagas i bruk av seminariet höstterminen 1948.

Gymnastikbyggnadens reparation borde kunna omedelbart genomföras. Folkskolan i staden vore i behov av att få hyra densamma, vilket kunde ske, intill dess att seminariet bleve i behov av att använda den.

Kostnaderna för iordningställande av ifrågavarande lokaler hade av byggnadsstyrelsen beräknats till 150 000 kronor.

G ö t e b o r g. För detta seminarium avses en nybyggnad skola uppföras å Guldhedsområdet. De sakkunniga framhålla, att det nuvarande seminariet i Göteborg sedan gammalt lider av lokalsvårigheter. En tillbyggnad skulle draga stora kostnader utan att giva möjligheter till den utvidgning av seminariet, som vore behövlig med anledning av det kommande stora lärarbehovet. Man borde därför här liksom i Stockholm uppföra en byggnad för ett nytt folkskoleseminarium. Under tiden till slutet av 1950-talet skulle både detta nya och det gamla seminariet driva sin verksamhet. Då nedgången i barnantalet därefter torde göra det ena seminariet obehövligt, skulle det gamla kunna nedläggas. För nedbringande av de båda seminariernas driftkostnader syntes det lämpligt, att det nya seminariet tills vidare reserverades för kvinnliga elever, under det att det gamla, som

under vissa av de senare åren mottagit elever av båda könen, återginge till sin ursprungliga karaktär av manligt seminarium.

Då den nya byggnaden ej kunde tänkas bli färdig att tagas i bruk förrän höstterminen 1949 eller möjligen vårterminen samma år och då det vore önskvärt att starta det nya seminariet redan hösten 1947, ha de sakkunniga undersökt, huruvida möjligheter att hyra lokaler i staden förefunnes. Efter överläggning med Göteborgs allmänna folkskolestyrelse hade det visat sig, att ett antal rum i en äldre folkskolebyggnad, den s. k. Viktoriaskolan, skulle kunna ställas till seminariets disposition. Lokalerna användas för närvarande endast i mindre utsträckning som undervisningslokaler för folkskolan men måste vid 1950-talets början åter tagas i bruk som sådana. De vore nu i mindre tillfredsställande skick men syntes efter viss reparation kunna godkännas som provisoriska lokaler under ett par år.

Alla behövliga utrymmen kunna dock icke, framhålla de sakkunniga vidare, erhållas i Viktoriaskolan. För undervisning i fysik och kemi, i viss mån även i biologi och geografi samt i hushållsgöromål måste därför anlitas institutioner i närbelägna läroanstalter. För undervisningsövningar och auskultationer borde eleverna lämpligen hänvisas till den närbelägna Nordhemsskolan. För undervisning i gymnastik, musik, teckning och kvinnlig slöjd syntes utrymmen kunna beredas i skolan.

I skrivelse till de sakkunniga den 2 december 1946 hade Göteborgs allmänna folkskolestyrelse förklarat sig villig att uthyra 8 klassrum, gymnastiksal, rektorsexpedition och lärarrum för en hyressumma (inklusive värme och elektrisk ström) av 20 kronor per kvm och år, vilket innebure en sammanlagd hyressumma av 17 800 kronor per år.

H ä r n ö s a n d. Sedan nybyggnad för dövstumskolan i Härnösand, var till medel anvisats av riksdagen, uppförts, avses den gamla byggnaden skola användas för ett provisoriskt seminariums räkning. Den måste emellertid först genomgå en avsevärd ombyggnad, vilken av byggnadsstyrelsen kostnadsberäknats till 800 000 kronor. De sakkunniga beräkna, att seminariet i bästa fall skall kunna upprättas hösten 1948. I skrivelse till de sakkunniga den 29 augusti 1946 har drätselkammaren förklarat, att de kommunala myndigheterna i högsta grad äro intresserade av att ett provisoriskt folkskoleseminarium inrättas i staden samt att drätselkammaren vill medverka till uppförande av tvenne elevhem om 40 rum i vardera hemmet, varvid om möjligt en bar skulle anordnas till uthyrning i ett av hemmen.

K r i s t i a n s t a d. Sedan nya kaserner för Vendes artilleriregemente uppförts utanför staden ha de sakkunniga räknat med att vissa av de gamla kasernbyggnaderna skulle kunna tjäna som lokaler för ett seminarium, nämligen den s. k. södra kasernen, ett exercishus och en sjukstuga. Kostnaderna för erforderliga ändringsarbeten ha av byggnadsstyrelsen uppskattats till 875 000 kronor. Seminariet beräknas ej kunna igångsättas förrän hösten 1948.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle alltså Linköpings-seminariet utvidgas till att omfatta icke mindre än 5 examinationsavdelningar. De sakkunniga förklara sig ha varit tveksamma, huruvida ett så stort seminarium borde skapas. De ha därvid anfört bland annat följande.

De sakkunniga räkna med att lokalerna i den förutvarande seminariebyggnaden skulle kunna räcka till för ett kvinnligt seminarium med en fyraårig och en tvåårig linje, varvid dock de elever, som undervisades där, skulle vara hänvisade till den nuvarande seminariebyggnaden, då det gällde undervisning i bland annat de naturvetenskapliga ämnena.

Detta sistnämnda faktum utgör en nackdel med den föreslagna anordningen. Den gamla och den nya seminariebyggnaden ligga nämligen i olika delar av staden på ungefär 1,5 km:s avstånd från varandra, vilket gör, att man icke på en vanlig lektionsrast kan förflytta sig från den ena till den andra. Denna olägenhet synes emellertid kunna övervinnas exempelvis genom att de klassavdelningar (de högsta) förläggas till den gamla byggnaden, vilka äro för sin undervisning mera oberoende av institutionernas lokaler.

Det stora avståndet mellan byggnaderna kommer givetvis att medföra schematekniska svårigheter. Lärarnas tjänstgöring — liksom även elevernas undervisning — måste koncentreras, så att alltför mycket spring mellan lokalerna kan undvikas. Rektor bör måhända vissa veckodagar förlägga mottagningen till den gamla byggnaden. Särskild biblioteksfilial måste förläggas dit. Viss del av övningskolan måste också måhända förläggas till den gamla byggnaden.

En del av dessa svårigheter skulle icke uppstå, därest man läte de båda byggnaderna hysa två från varandra skilda seminarier, ett manligt och ett kvinnligt. Detta är emellertid icke möjligt, eftersom lokalerna i den gamla byggnaden icke äro tillräckliga för ett fullständigt seminarium. Bland annat saknas där, som nämnts, naturvetenskapliga institutioner. Även andra skäl tala för att de båda byggnaderna disponeras av ett och samma seminarium, även om svårigheterna för en samordning bli ganska stora.

Det kan vidare anmärkas, att det seminarium, som på detta sätt skapas i Linköping, blir för stort. Det kommer att få en examinationskapacitet av icke mindre än 5 klassavdelningar och skulle alltså utexaminera omkring 140 elever per år, om varje avdelning omfattade 28 elever.

De sakkunniga ha varit mycket tveksamma, hurvida ett sådant seminarium skall skapas, eftersom rektor knappast kan hinna få den personliga kontakt med eleverna, som man önskar. Emellertid synes det vara nödvändigt att utnyttja de lokalmöjligheter, som staden erbjuder, i synnerhet som lokalernas iordningställande icke kommer att draga några större kostnader. Skulle svårigheterna visa sig bli större än beräknat, kan anordningen, som ju endast är avsedd som ett provisorium, avvecklas tidigare än vid andra provisoriska seminarier.

Rektor vid detta seminarium bör måhända beredas större expeditionell och administrativ hjälp än vid andra seminarier. Bland annat bör anslag finnas för arvode till en tillsynslärare vid den gamla byggnaden.

Sedan de sakkunnigas förslag framlagts och remissbehandlats, har *drättselkammaren i Jönköping* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 mars 1947 hemställt, att — förutom de av seminariesakkunniga föreslagna åtgärderna — ett provisoriskt folkskoleseminarium, förslagsvis omfattande en 4-årig och en 2-årig linje för både manliga och kvinnliga elever, måtte från och med budgetåret 1947/48 förläggas till J ö n k ö p i n g. Staden har därvid

åtagit sig att på egen bekostnad iordningställa erforderliga lokaler, vilka skulle ställas till statens förfogande mot en hyresersättning av 20 kronor per kvadratmeter jämte ersättning för värme. I skrivelsen anföres vidare bland annat följande.

Frågan om förläggning av ett folkskoleseminarium till Jönköping är av stor allmän betydelse. Småland är nämligen i hög grad missgynnadt i fråga om seminarieundervisningen. Kalmar stad har ett folkskoleseminarium för kvinnliga elever. Växjö, som tidigare haft ett folkskoleseminarium, har numera endast ett småskoleseminarium. Jönköpings stad har tidigare haft ett småskoleseminarium, men har för närvarande icke något seminarium. Småland har sålunda för närvarande icke något seminarium, som mottager manliga studerande, under det att Skåne exempelvis har två, ett i Lund och ett provisoriskt i Hälsingborg.

Enligt seminariesakkunnigas förslag skulle, bland annat, Kristianstad erhålla ett provisoriskt seminarium. Härigenom synes landets sydligaste del bliva rikt på seminarier, medan de småländska bygderna, som i regel sedan gammalt lämnat ett stort antal lärarekandidater, fortfarande skulle bliva mindre väl tillgodosedda.

Av nämnda skäl har drätselkammaren ansett sig böra till Kungl. Maj:ts prövning hänskjuta frågan, huruvida icke ett folkskoleseminarium lämpligen borde förläggas till Jönköping med tillträde för såväl manliga som kvinnliga elever.

Jönköpingsorten är mindre väl tillgodosedd, då det gäller utbildningsmöjligheter för elever, som avlagt realexamen. Av städer i samma storleksordning som Jönköping torde Jönköping kunna anses ha det sämst ställt i detta hänseende. Jönköping med omnejd kan beräknas ha cirka 60 000 innevånare. Befolkningsunderlaget för ett seminarium torde kunna uppkattas till omkring 100 000; det vill säga elever från dessa orter kunna bo i sina hem under den tid de erhålla utbildning vid ett seminarium i Jönköping.

För förläggningen av seminariet är staden villig att ställa till förfogande erforderliga lokaler. Beträffande lokalfrågan får drätselkammaren meddela, att staden skulle från och med den 1 juli 1947 kunna ställa till förfogande dels ett lokalutrymme om cirka 200 kvadratmeter i en staden tillhörig fastighet, tomten nr 2 i kvarteret Hasseln och dels genom förhyrning vissa lokalutrymmen om tillhoppa cirka 790 kvadratmeter i en Jönköpings och Vulcans tändsticksfabriksaktiebolag tillhörig byggnad vid Västra Storgatan. Lokalerna komma att iordningställas på stadens bekostnad. Drätselkammaren förutsätter härvid att staden berättigas att av statsverket uppbära hyra för lokalerna med 20 kronor per kvadratmeter bruttovärdningsyta jämte särskild ersättning för uppvärmning. Nämnda hyresbelopp motsvarar den hyra staden skulle erlægga till ovannämnda bolag för förhyrning av dess nyssnämnda lokaler.

I fråga om lokaler för fysik-, kemi- och biologiundervisning har av utredningen i ärendet framgått, att högre allmänna läroverkets lokaler för sagda undervisning kunna få disponeras jämväl för det ifrågasatta seminariets behov, ävensom att sång-, manlig slöjd- samt teckningsundervisningen för seminariet skulle kunna förläggas till läroverket. Någon kostnad härför kommer icke att åsamkas statsverket.

Gymnastiklokal kan vid behov även tillhandahållas i stadens polisbyggnad.

Avstånden mellan de olika lokalerna är icke större än att man utan svårighet kan förflytta sig mellan de olika lokalerna på en tio-minuters rast.

Det vill synas som om en förläggning av seminariet till Jönköping skulle medföra stora fördelar för det allmänna. Härvid må erinras om möjligheten för seminariet att erhålla timplärare från högre allmänna läroverket, ett förhållande, som ingalunda råder å alla platser. Då i Jönköpings stad icke finnas andra skolor, som kunna konkurrera, blir seminariet den enda undervisningsanstalt, som kan utnyttja nämnda möjlighet.

S a m m a n f a t t n i n g. Av efterföljande sammanställning framgår, hur elevintagningen vid bifall till de återgivna förslagen skulle fördela sig på olika seminarier respektive på 4-åriga och 2-åriga linjer under budgetåret 1947/48 samt från och med budgetåret 1948/49. Till jämförelse har angivits elevintagningen vid den normala organisationen samt vid den innevarande budgetår — oavsett den provisoriska utbildningslinjen — utvidgade organisationen.

S e m i n a r i e r	Normalt		Innevarande budgetår		1947/48		Fr. o. m. 1948/49	
	4-årig	2-årig	4-årig	2-årig	4-årig	2-årig	4-årig	2-årig
<i>Permanent:</i>								
Falun	1	1	1	2	1	2	1	2
Göteborg, m	1	1	1	1	1	1	1	1
Kalmar	1	—	1	1	1	1	1	1
Karlstad	1	—	2	1	2	1	2	1
Linköping	1	1	2	1	2	2	3	2
Luleå	1	—	2	1	2	1	2	1
Lund	1	1	1	2	2 ¹	2	1	2
Stockholm, kv	1	—	1	2	1	2	1	2
Umeå	1	1	2	1	2	1	2	1
Uppsala	1	1	1	2	2 ¹	2	1	2
<i>Provisoriska:</i>								
Gävle			2	2	2	2	2	— ²
Hälsingborg			—	3	—	3	—	3
Stockholm, m			1	2	1	2	1	2
Göteborg, kv					1	2	1	2
Härnösand							2	—
Jönköping					1	1	1	1
Kristianstad							2	—
	10	6	17	21	21	25	24	23
	448 elever		1 064 elever		1 288 elever		1 316 elever	

¹ Intagningen av ytterligare en avdelning å ifrågavarande linje läsåret 1947/48 är en tillfällig åtgärd. En motsvarande intagning kan på grund av bristande utrymmen icke ske, förrän nämnda avdelning läsåret 1951/52 utexaminerats.

² Det provisoriska seminariet i Gävle skall enligt planen omfatta två 4-åriga linjer. Intagningen å jämväl 2-åriga linjer läsåret 1946/48 är en tillfällig åtgärd i och för utnyttjande av lokalerna, innan de 4-åriga linjerna färdigorganiserats.

Då icke alla intagna elever fullfölja sina studier, torde den mot elevintagningen från och med budgetåret 1948/49 svarande utexaminationen kunna beräknas till i runt tal 1 250 lärare, eller, därest det föreslagna seminariet i Jönköping icke medtages, till 1 200 lärare.

Ökning av elevantalet i seminarieklasserna. De sakkunniga ha i syfte att ytterligare stegra examinationskapaciteten föreslagit en ökning av elevantalet i seminarieklasserna från nuvarande 28 till 32 och därutinnan anför i huvudsak följande.

Då det givetvis är av vikt, att man söker hålla seminarieorganisationen inom rimliga gränser, bör antalet seminarier helst icke utökas utöver det nu av de sakkunniga föreslagna. En sådan utökning synes förresten knappast vara möjlig, eftersom lediga lokaler äro svåra att få, och nybyggnader för provisoriska seminarier, särskilt i dessa för byggnadsverksamheten svåra tider, icke böra ifrågasättas utom för de båda föreslagna fallen, Stockholm och Göteborg, där andra skäl tala därför.

Vill man öka examinationskapaciteten utöver vad som här föreslagits, bör man söka andra utvägar. Den närmast liggande är då, att man ökar elevantalet i seminarieklasserna. Detta är visserligen ur undervisningssynpunkt icke önskvärt. Seminariestadgan föreskriver, att en klassavdelning skall omfatta högst 24 elever. Under de senaste åren har riksdagen på grund av det stora lärarbehovet dock medgivit, att elevantalet höjes till 28. Att riksdagen fullt beaktat och behjärtat de olägenheter för undervisningen detta medför, visas dels av att visst anslag ställts till seminariernas förfogande för beredande av möjligheter till utökning av elevernas praktiska utbildning, dels av att riksdagen i uttalande i skrivelsen 1945: 201 förutsatt, att Kungl. Maj:t skulle till övervägande upptaga frågan om vilka åtgärder som kunna och böra vidtagas i syfte att återföra elevantalet i klassavdelningarna till det stadgeenliga antalet av 24. På grund av det stora lärarbehov, som nu under lång tid föreligger, synes det icke bliva möjligt att återgå till detta antal ännu på många år.

Om elevantalet höjdes ytterligare, exempelvis till 32 per avdelning, skulle detta naturligtvis medföra allvarliga olägenheter. Att de sakkunniga detta till trots vilja föreslå en sådan ökning beror på att denna utväg dock är att föredraga framför uppförande av nya seminarier. Ökningen från 28 till 32 skulle betyda en intagning av ytterligare omkring 180 elever, vilket motsvarar elevintagningen vid 2 à 3 seminarier. Vissa av seminarierna torde emellertid icke i sina lokaler kunna taga emot så många som 32 elever per klass varje år, och ökningen blir därför något mindre än 180.

De sakkunniga ha kraftigt betonat, att en sådan åtgärd borde genomföras endast under den förutsättningen, att andra åtgärder vidtoges, varigenom olägenheterna i möjligaste mån kunde neutraliseras, och ha i fråga om de angelägnaste uppgifterna härvidlag anför följande.

En ökning av elevantalet i en avdelning upp till 32 medför, då det gäller läroämnena, icke några större olägenheter, även om det naturligtvis innebär ett ökat arbete för läraren. Den mera personliga handledningen av eleverna

kan dock bli lidande men torde kunna ökas genom ett mera individuell arbetsätt, där vissa av lektionerna ersättas med personlig handledning. Måhända behöver fördenskull antalet lärartimmar i det enskilda ämnet något ökas, medan det obligatoriska antalet lärjungetimmar minskas. Vad *övningsämnen*a beträffar, synes ej heller någon större olägenhet inträffa, eftersom en avdelning i regel kan delas i två undervisningsgrupper. Om en sådan grupp består av 14 eller 16 elever spelar i regel relativt liten roll.

Om höjningen alltså icke är av någon avgörande betydelse, då det gäller dessa ämnen, bli olägenheterna däremot så mycket mera påtagliga, då det gäller *den praktiska utbildningen*. Redan nu klagas det över att seminarierna inte kunna giva sina elever tillfälle till tillräckligt omfattande och omväxlande praktik, på samma gång som övningsskolornas schema är så fullbelagt med praktiska övningar, att övningsskolans barn icke erhålla den ro i undervisningen, som vore önskvärd. Visserligen finnes möjlighet att i viss mån även taga stadens folkskolor i anspråk för elevernas undervisningsövningar. Riksdagen har nämligen anslagit ett visst belopp till detta ändamål såsom i viss mån en compensation för den ökning av elevantalet från 24 till 28, som beslöts år 1945. Denna provisoriska anordning är dock otillräcklig.

Redan under nuvarande förhållanden föreligga väl motiverade krav på en kraftig förstärkning av den praktiska utbildningen för seminarieläverna. Frågan om en utvidgning av seminariernas övningsskolor måste därför under alla förhållanden upptagas till diskussion. Så mycket mera blir detta fallet, om elevantalet per klassavdelning skulle ökas till 32. Varje ökning av elevantalet per avdelning betyder nämligen en minskning av den enskilde elevens undervisningsövningar, såvida icke övningsskolans klassantal ökas.

Att utvidga övningsskolorna är emellertid en i viss mån vansklig sak. Särskilt möter det svårigheter i lokalhänseende. De nuvarande seminariebyggnaderna kunna icke mottaga flera avdelningar, och att under nuvarande förhållanden uppföra nya byggnader för detta ändamål bör givetvis i möjligaste mån undvikas. En lösning av spörsmålet bör sökas, varigenom skolklasser ställas till seminariets förfogande utan att seminariets vanliga övningsskola behöver i någon avsevärd grad utvidgas.

I det följande lämnas en ingående redogörelse för de åtgärder, varmed de sakkunniga avse att neutralisera olägenheterna av den föreslagna höjningen av elevantalet.

Elevintagningen 1947. Den i det föregående ifrågasatta elevintagningen läsåret 1947/48 skulle fördela sig på följande sätt.

S e m i n a r i e r	A n t a l k l a s s a v d e l n i n g a r			
	4-årig linje		2-årig linje	
	Manliga	Kvinnliga	Manliga	Kvinnliga
<i>Permanenta:</i>				
Falun	—	1	—	2
Göteborg m.	1	—	1	—
Kalmar	—	1	—	1
Karlstad	2	—	1	—
Linköping	2	—	1	1
Luleå	1	1	—	1
Lund	1	1	2	—
Stockholm kv.	—	1	—	2
Umeå	1	1	1	—
Uppsala	2	—	2	—
<i>Provisoriska:</i>				
Gävle	1	1	1	1
Hälsingborg	—	—	2	1
Stockholm m.	1	—	2	—
Göteborg kv.	—	1	—	2
Jönköping	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
Summa	$12\frac{1}{2}$	$8\frac{1}{2}$	$13\frac{1}{2}$	$11\frac{1}{2}$
	21		25	

Förslaget innebär alltså en intagning av 21 avdelningar eller ($21 \times 32 =$) 672 elever på 4-åriga linjer och 25 avdelningar eller ($25 \times 32 =$) 800 elever på 2-åriga linjer eller alltså *sammanlagt 46 klassavdelningar med 1 472 elever*. Den angivna fördelningen på manliga och kvinnliga avdelningar innebär, att de manliga nybörjarna skulle utgöra ungefär 57 procent och de kvinnliga ungefär 43 procent av de nyintagna. På 4-årig linje äro procenttalen 60 respektive 40 och på studentlinje 54 respektive 46.

Motsvarar den föreslagna examinationskapaciteten behovet? I det föregående har framhållits, att seminariorganisationen genom inrättande av de föreslagna nya seminarierna skulle uppnå en examinationskapacitet av högst 1 250 lärare eller, därest hänsyn ej toges till det ifrågasatta seminariet i Jönköping, 1 200 lärare. Med en ökning av elevantalet från 28 till 32 per avdelning skulle kapaciteten ökas till omkring 1 425 respektive 1 375 (Alt. I respektive Alt. II i efterföljande tabell). Efterföljande tabell utvisar, i vad mån examinationskapaciteten enligt de två alternativen kommer att motsvara behovet.

I anslutning till siffrorna enligt Alt. II i tabellen ha de sakkunniga anført bland annat följande.

Siffrorna visa, att den av de sakkunniga föreslagna organisationen, ehuru den är mycket omfattande, dock icke är tillräcklig för att täcka såväl det ökade lärarbehovet som den nu föreliggande lärarbristen. Då emellertid de

År	Examinationsbehov	Examinationskapacitet		Överskott (+) resp. brist (-) per år		Summa brist, inkl. nuv. lärarbrist	
		Alt. I	Alt. II	Alt. I	Alt. II	Alt. I	Alt. II
1946/47						- 700	- 700
1947/48	646	840	840	+ 194	+ 194	- 506	- 506
1948/49	1 297	820	820	- 477	- 477	- 983	- 983
1949/50	836	1 075	1 050	+ 239	+ 214	- 744	- 769
1950/51	864	1 175	1 150	+ 311	+ 286	- 433	- 483
1951/52	1 124	1 350	1 300	+ 226	+ 176	- 207	- 307
1952/53	1 359	1 425	1 375	+ 66	+ 16	- 141	- 291
1953/54	1 913	1 425	1 375	- 488	- 538	- 629	- 829
1954/55	1 937	1 425	1 375	- 512	- 562	-1 141	-1 391
1955/56	1 784	1 425	1 375	- 359	- 409	-1 500	-1 800
1956/57	1 174	1 425	1 375	+ 251	+ 201	-1 249	-1 599
1957/58	758	1 425	1 375	+ 667	+ 617	- 582	- 982
1958/59	353	1 425	1 375	+1 072	+1 022	+ 490	+ 40

av de sakkunniga föreslagna åtgärderna synas komma att — sedan de besvärliga åren 1948/49 och 1949/50 förflutit — nedbringa lärarbristen under början av 1950-talet till en omfattning, som kanske icke blir alltför besvärande, enär pensionerade folkskollärare och en del läraraspiranter böra kunna påräknas som vikarier i tillräckligt antal, ha de sakkunniga för närvarande inte velat förorda ytterligare examinationsökande åtgärder. Det kan naturligtvis mot detta resonemang invändas, att de sakkunniga nu borde ha föreslagit en så stor examinationskapacitet, att lärarbristen helt kunde upphöra redan under början av 1950-talet. Emellertid synes det icke vara möjligt att för närvarande uppbära så omfattande lokaler, som provisoriska seminarier äro i behov av. Och att bygga helt nya seminariebyggnader synes heller icke för närvarande vara lämpligt. En annan omständighet, som påkallat de sakkunnigas försiktighet, är, att man ännu icke vet något om, huruvida de nuvarande lärarkategorierna skola efter en skolreform bliva bestående, eller om folkskolans klasser komma att på ett annat sätt än nu fördelas på olika lärarkategorier samt att lärarnas utbildning på grund härav kommer att förändras.

Från och med läsåret 1953/54 blir emellertid läget ohållbart. Enligt tabellen skulle en mycket stor brist på lärare bliva rådande under tiden 1953/54—57/58. Måhända kommer denna tid att bliva förlängd. Vissa tecken tyda nämligen på att födelsetalen även under 1946 och 1947 komma att bliva höga och att antalet skolpliktiga barn, liksom också antalet läraravdelningar, möjligen inte kommer att sjunka förrän vid en senare tidpunkt än vad de sakkunniga beräknat.

Att nu föreslå några åtgärder, varigenom lärartillgången under denna tid av toppbehov skulle säkerställas, är icke motiverat. Dels äro, som förut framhållits, prognoserna alltför osäkra, dels kan mycket hända, som rubbar de förutsättningar, på vilka prognoserna grundats. Så kan exempelvis en kraftigare centralisation av skolväsendet medföra en nedgång i lärarbehovet, under det att införande av åttonde och nionde skolår, hjälpklasser, specialklasser o. s. v. verkar i motsatt riktning. Innan 1946 års skolkommissions utlåtande avgivits och underställts riksdagen, vet man ej heller, huruvida folkskollärarnas verksamhetsområde, såsom nyss antytts, kommer att i framtiden bliva oförändrat, beskuret eller utvidgat.

De sakkunniga förutsätta därför, att läget på detta område av arbets-

marknaden varje år liksom hittills underkastas en undersökning och att en plan för elevintagningen vid seminarierna årligen underställes riksdagen. Under de närmaste åren synes denna översyn kunna verkställas av skolöverstyrelsen. När ett par år gått, blir det nödvändigt att söka lösa frågan om lärartillgången under mitten och slutet av 1950-talet, och arbetet härmed blir måhända så omfattande, att en kommitté för ändamålet då åter måste tillsättas.

De sakkunniga ha därefter antytt, vilka åtgärder som vid de preliminära diskussionerna i frågan inom de sakkunniga ansetts eventuellt kunna vidtagas för tillgodoseende av det stora lärarbehovet vid mitten och slutet av 1950-talet. Härom anföres bland annat följande.

Vid diskussionen av dessa frågor ha de sakkunniga utgått från den förutsättningen, att toppbehovet skulle räcka endast under ett så ringa antal år, att man icke gärna kan tänka sig att *nya seminarier* upprättas för att tillgodose detta behov. Skulle det emellertid vid den tidpunkt, då man säkrare kan fastställa behovets omfattning och varaktighet, visa sig, att perioden blir långvarig, bör naturligtvis frågan om en ytterligare utvidgning av seminarieorganisationen tagas upp till allvarlig prövning.

Det har också stått klart för de sakkunniga, att man för en kortvarig topp-period helst borde söka undvika att utexaminera hela det antal lärare, som vore erforderligt, om antalet läraravdelningar skulle ökas proportionellt mot barnantalets stegring. Det skulle då nämligen kunna hända, att man vid periodens slut kan komma att riskera en icke önskvärd arbetslöshet inom lärarkåren. Skulle det emellertid, när man närmar sig denna period, visa sig vara nödvändigt att, om antalet sökande det tillåter, företaga en *massutbildning av lärare* för denna period utan att nya seminarier upprättas, så måste detta måhända ske genom primitiva provisoriska anordningar, som tillåta duplicering av seminarielokalerna, eftermiddagsundervisning, utnyttjande av samlings-salar, elevrum, kollegierum o. s. v., åtgärder, som kunna rättfärdigas, om de avse endast en tidrymd av ett eller ett par år, men som de sakkunniga ansett vara uteslutet att vidtaga under nuvarande förhållanden.

Man kan emellertid även tänka sig, att åtgärder vidtagas, som syfta emot att *minska lärarbehovet* i stället för att öka lärartillgången. I denna riktning skulle en *ökning av lärjungeantalet i folkskolans läraravdelning* verka. En bestämmelse om höjning av maximiantalet lärjungar per avdelning skulle givetvis, särskilt i städer och större samhällen, medföra en sammanslagning av vissa lärjungeavdelningar, varigenom lärarbehovet kunde bli mindre än eljest.

En sådan åtgärd är ur pedagogisk synpunkt icke önskvärd. Tvärtom måste det uppställas som ett viktigt önskemål vid en kommande skolreform, att lärjungeantalet i klasserna nedbringas under det nuvarande. De stora klasserna medföra nämligen olägenheter i flera avseenden. Men om det skulle visa sig nödvändigt att med alla medel nedbringa lärarbehovet under 1950-talets topp-period, kunde metoden tolereras såsom en nödfallsåtgärd, eftersom den icke skulle behöva tillämpas annat än under en relativt kort period.

Remissyttranden. *Skolöverstyrelsen* har i anledning av de sakkunnigas förslag till ökning av examinationskapaciteten, vilket i allt väsentligt tillstyrkts, framhållit, att den föreslagna organisationen torde utgöra ett minimum. Man finge nämligen, såsom även de sakkunniga påpekat, räkna med dels att en lärarbrist alltjämt komme att föreligga under de närmaste åren trots seminariernas utvidgning dels ock att organisationen efter år 1951 komme att bli alldeles otillräcklig. Överstyrelsen har därför sedermera i utlåtande över framställningen från Jönköpings stad tillstyrkt inrättande jämväl av ett provisoriskt seminarium därstädes från och med budgetåret 1947/48, omfattande en 4-årig och en 2-årig linje med lika antal manliga och kvinnliga elever på vardera linjen. Överstyrelsen framhåller vidare, att det ur rekryteringssynpunkt syntes mycket lämpligt att förlägga ett seminarium till Jönköping, varjämte ett seminarium därstädes vore i hög grad behövt även av den anledningen, att läget på arbetsmarknaden gjorde det sannolikt, att de för ett provisoriskt seminarium i Härnösand avsedda lokalerna icke kunna färdigställas till den av de sakkunniga beräknade tidpunkten.

Överstyrelsen har icke funnit den föreslagna utvidgningen av det nuvarande seminariet i Linköping lämplig utan har ansett sig i stället böra förorda, att ett särskilt provisoriskt seminarium för kvinnliga elever, omfattande en 4-årig och en 2-årig linje, upprättas i Linköping. Överstyrelsen har härom anfört i huvudsak följande.

Överstyrelsen har i sitt yttrande den 28 februari 1946 över de sakkunnigas den 11 februari 1946 avgivna betänkande framhållit, att intet seminarium bör förses med mer än tre examinationsavdelningar. Genom den nu föreslagna utvidgningen skulle emellertid seminariet i Linköping komma att omfatta fem examensklasser.

Överstyrelsen anser, att ett så stort seminarium icke på ett tillfredsställande sätt kan ledas av en och samme rektor, då denne omöjligen skulle i önskvärd utsträckning kunna övervaka elevernas utbildning. Avståndet mellan de båda seminariebyggnaderna skulle också medföra betydande olägenheter, och över huvud taget skulle stora schematekniska svårigheter uppstå. Om de högre klasserna enligt de sakkunnigas förslag skulle förläggas till den provisoriska byggnaden, måste vissa lokalfrågor lösas med hänsyn till att både manliga och kvinnliga elever skulle undervisas i båda byggnaderna. Dessa svårigheter framhållas även i en till överstyrelsen ingiven promemoria från rektor vid seminariet i Linköping. Överstyrelsen anser olägenheterna med den föreslagna utvidgningen av seminariet så stora, att överstyrelsen vill föreslå, att i stället ett nytt kvinnligt provisoriskt seminarium med särskild rektor och omfattande en 4-årig och en 2-årig linje upprättas i Linköping. Kostnadsökningen vid upprättande av ett särskilt seminarium i stället för utvidgning av det nuvarande torde väsentligen inskränka sig till rektors lön, varifrån dessutom kan frånräknas det arvode till tillsynslärare, som enligt de sakkunnigas förslag skulle erfordras för den ifrågasatta utvidgningen av det nuvarande seminariet. Det nya kvinnliga seminariet skulle givetvis få använda det nuvarande

seminariets lokaler för den naturvetenskapliga undervisningen, för vilket ändamål vissa sammanhängande timmar kunde reserveras. Likaså förutsätter överstyrelsen, att seminariets bibliotek skulle få utnyttjas även av det nya seminariets elever. Förutsättningen för inrättandet av det nya seminariet är, att länsstyrelsen får sin byggnadsfråga löst, så att den gamla seminariebyggnaden kan utrymmas. Detta kan dock ej beräknas ske förrän 1948, varför det nya seminariet ej kan träda i verksamhet förrän den 1 juli 1948. Överstyrelsen finner det dock lämpligt, att enligt de sakkunnigas förslag en klass på 2-årig kvinnlig linje redan i år intages och under läsåret 1947/48 tillhör det nuvarande seminariet för att året därpå överförs till det nya.

Statskontoret finner en ytterligare provisorisk utökning av folkskoleseminariernas examinationskapacitet av behovet påkallad. Ämbetsverket har emellertid framställt följande erinringar beträffande det av de sakkunniga framlagda byggnadsprogrammet.

Den framlagda byggnadsplanen för seminarieorganisationen är dock enligt statskontorets uppfattning så omfattande, att det måste anses ovisst, om byggnadstillstånd under de närmaste åren skall kunna erhållas för nybyggnadsarbeten av denna storleksordning. En inskränkning av byggnadsprogrammet synes därför tills vidare ofrånkomlig. Då de approximativa beräkningar, som i ärendet framlagts angående lärarbehovet för tiden från och med läsåret 1952/53 giva vid handen, att examinationsbehovet vid slutet av 1950-talet kommer att nedgå högst väsentligt med därav följande minskning i seminariernas lokalbehov, lärar även av denna anledning en viss försiktighet böra iakttagas. Det synes därför icke påkallat, att för närvarande taga slutlig ståndpunkt till frågan om uppförandet av nya seminariebyggnader i Stockholm och Göteborg.

Förslaget har i övrigt till den del, detsamma avser lokalanskaffning för de provisoriska seminarierna i Linköping, Härnösand och Kristianstad, icke föranlett statskontoret till annat uttalande, än att utredning synes böra verkställas i syfte att utröna lämpligheten av att utnyttja det salubjudna garnisonssjukhuset i Linköping vid utbyggnaden av seminarieorganisationen i stället för den gamla seminariebyggnaden därstädes.

Av de av *chefen för armén* och *arméns fortifikationsförvaltning* avgivna utlåtandena framgår, att de för det provisoriska seminariet i Kristianstad avsedda kasernbyggnaderna icke längre torde bli erforderliga för något militärt ändamål. Dock syntes från den ifrågasatta upplåtelsen av byggnaderna böra undantagas dels tre inom den s. k. södra kasern befintliga underofficersbostäder dels ock en i källarvåningen i samma byggnad inredd fast radioanläggning. Vad anginge sjukhuset (sjukpaviljongen) användes detta för närvarande såsom expeditionslokaler för en avdelning av I. militärbefälsstaben. Jämväl denna byggnad syntes kunna avstås för ändamålet, dock tidigast den 1 oktober 1947, då ersättningslokaler syntes kunna beredas nämnda avdelning i annan byggnad.

Departement-
schefen.

Det sedan några år allt starkare framträdande behovet av en ökad utexamination av folkskollärare har föranlett statsmakterna till en successiv utvidgning av folkskoleseminariernas organisation. Medan denna är avsedd för en normal intagning av endast 16 klassavdelningar årligen, ha sålunda 1944/45 intagits 18 avdelningar, 1945/46 22 avdelningar och innevarande läsår 38 avdelningar, varjämte dels elevantalet i seminarieklasserna från och med läsåret 1945/46 höjts från 24 till 28, dels ock en tillfällig provisorisk studentlinje anordnats vid seminarierna med sammanlagt 392 elever, vilka komma att utexamineras till hösten 1947. Trots dessa åtgärder är läget i fråga om lärartillgången allvarligt. I närvarande stund föreligger, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, en brist på folkskollärare, som kan beräknas till omkring 700 lärare. Därest innevarande läsårs seminarieorganisation bibehölles oförändrad, skulle denna brist ytterligare skärpas, under budgetåren 1947/52 förhållandevis obetydligt, men för de därpå följande åren desto kraftigare. Kulmen skulle nås budgetåret 1956/57 med en brist på icke mindre än drygt 4 000 lärare. Först budgetåret 1963/64 skulle bristen ersättas av ett överskott.

Det är uppenbart, att denna situation kräver ytterligare genomgripande åtgärder för ernående av en ökad utexamination. Seminarieakkunniga ha förordat två utvägar härför, nämligen dels en utökning av själva organisationens ram genom utvidgning av seminariet i Linköping samt inrättande av nya provisoriska seminarier i Göteborg, Härnösand och Kristianstad, dels ock en ytterligare höjning av elevantalet i seminarieklasserna, från 28 till 32 elever. Dessa åtgärder, som skulle möjliggöra en utexamination av i runt tal 1 375 nya lärare årligen, skulle ändock icke vara tillräckliga för att helt eliminera lärarbristen ens under början av 1950-talet. De sakkunniga ha bland annat på grund av svårigheten att erhålla tillräckligt stora och lämpliga lokaler icke ansett sig böra ifrågasätta någon ytterligare utvidgning av seminarieorganisationen utöver vad nyss angivits. Emellertid har, såsom framgår av det föregående, Jönköpings stad erbjudit sig att ställa erforderliga lokaler till förfogande för ett provisoriskt seminarium redan från och med hösten 1947. I likhet med skolöverstyrelsen finner jag många skäl tala för ett accepterande av detta erbjudande, främst kanske ovissheten i nuvarande läge på byggnadsmarknaden, om de lokaler, som avsetts för utvidgningen av seminariet i Linköping och de nya seminarierna i Härnösand och Kristianstad, verkligen kunna komma att stå till förfogande för ändamålet, såsom beräknats, hösten 1948. Under alla förhållanden är den ytterligare ökning av examinationskapaciteten, som skulle ernås genom upprättandet av ett seminarium även i Jönköping, att hälsa med tillfredsställelse.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag böra tillstyrka icke blott den av de sakkunniga förordade utvidgningen av organisationen — däri inbegripen den ifrågasatta höjningen av elevantalet i seminarieklas-

serna från 28 till 32 — utan även att därutöver upprättas ett provisoriskt seminarium i Jönköping. Beträffande frågan om Linköpings-seminariet är jag dock i likhet med överstyrelsen av den uppfattningen, att upprättandet av ett särskilt provisoriskt seminarium för kvinnliga elever i Linköping är att föredraga framför en utökning av det befintliga seminariet därstädes. Jag räknar alltså med upprättande av följande provisoriska seminarier, nämligen från och med budgetåret 1947/48 av ett seminarium i Göteborg (omfattande en 4-årig och två 2-åriga linjer samt avsett enbart för kvinnliga elever) och ett i Jönköping (omfattande en 4-årig och en 2-årig linje) samt, därest lokalförhållandena så medgiva, från och med budgetåret 1948/49 av ett seminarium i Härnösand (omfattande två 4-åriga linjer), ett i Kristianstad (omfattande två 4-åriga linjer) och ett i Linköping (omfattande en 4-årig och en 2-årig linje samt avsett enbart för kvinnliga elever). Beträffande sistnämnda seminarium finner jag dock lämpligt, att i enlighet med de sakkunnigas förslag en avdelning av den 2-åriga linjen intages redan instundande höst för att under läsåret 1947/48 tillhöra det nuvarande seminariet och påföljande år överflyttas till det nya. Jag förordar vidare, att nästa läsår såsom en tillfällig åtgärd intages en klassavdelning å 4-årig linje vid vardera seminariet i Lund och Uppsala. Såsom framgår av den å sid. 10 intagna sammanställningen, skulle alltså läsåret 1947/48 intagas sammanlagt 46 klassavdelningar eller ($46 \times 32 =$) 1 472 elever och från och med läsåret 1948/49 47 klassavdelningar eller ($47 \times 32 =$) 1 504 elever årligen.

Mot den föreslagna fördelningen av intagningen hösten 1947 på manliga och kvinnliga elever — $12\frac{1}{2}$ manliga och $8\frac{1}{2}$ kvinnliga avdelningar på 4-åriga linjer samt $13\frac{1}{2}$ manliga och $11\frac{1}{2}$ kvinnliga avdelningar på 2-åriga linjer — har jag icke funnit anledning till erinran.

Jag är för egen del fullt medveten om de olägenheter, som en ytterligare höjning av elevantalet i seminarielklasserna kan komma att föra med sig i synnerhet i fråga om elevernas praktiska utbildning. I likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen är jag emellertid övertygad om det nödvändiga och berättigade att i rådande allvarliga läge tillgripa även en sådan åtgärd, vilken jag hoppas skall kunna bli av övergående natur. I det följande återkommer jag till de åtgärder, som kunna och böra vidtagas för att i möjligaste mån motverka uppkommande svårigheter vid den praktiska utbildningen.

Såvitt nu kan bedömas äro de av mig förordade organisatoriska åtgärderna långt ifrån tillräckliga för att fylla toppbehovet av lärare vid mitten och måhända även slutet av 1950-talet. Vilka ytterligare åtgärder, som med hänsyn härtill böra vidtagas, torde det vara för tidigt att nu yttra sig om. Jag avser emellertid att uppmärksamt följa utvecklingen på detta område och i så god tid som möjligt föreslå de åtgärder, som kunna befinnas lämpliga och erforderliga.

Den sålunda förordade utvidgningen av seminarieorganisationen kan givetvis icke genomföras utan vissa byggnadsarbeten. Beträffande Jönköpings-seminariet har staden åtagit sig att bekosta iståndsättande av erforderliga lokaler, vilka därefter mot viss hyra — 20 kronor per kvadratmeter jämte ersättning för värme — skulle ställas till statens förfogande. Jag har funnit mig kunna godtaga de erbjudna lokalerna och har icke heller funnit anledning till erinran mot den ifrågasatta hyresersättningen. — I Härnösand, Kristianstad och Linköping skulle den gamla dövtumskolan, vissa av Vendes artilleriregementes gamla kasernbyggnader respektive den gamla seminariebyggnaden efter vissa ombyggnadsarbeten tagas i anspråk. Jag återkommer i annat sammanhang till dessa byggnadsfrågor men vill redan nu framhålla, att jag i princip ansluter mig till de föreslagna anordningarna. Med anledning av vad statskontoret anfört rörande ett eventuellt utnyttjande av det salubjudna garnisonssjukhuset i Linköping för det nya seminariets räkning torde jag därjämte nu böra framhålla, att gjorda undersökningar givit vid handen, att detta alternativ ur flera synpunkter skulle ställa sig ogynnsammare än det av seminariesakkunniga förordade. — För det provisoriska seminariet i Göteborg liksom även för det från och med innevarande budgetår upprättade provisoriska seminariet i Stockholm synas nybyggnader vara erforderliga. I dessa skulle till en början de provisoriska seminarierna inrymmas, varefter, när seminarieorganisationen åter kan minskas och dessa seminarier bli obehövlige, de förut befintliga seminarierna skulle överflyttas till de nya lokalerna. I Göteborg torde lämplig tomt kunna erhållas å Guldhedsområdet. I Stockholm möter tomtfrågan givetvis vissa svårigheter. Det synes emellertid angeläget att, såsom de sakkunniga och skolöverstyrelsen även framhållit, alla försök göras för att ernå en så central förläggning som möjligt för detta seminarium. Även till dessa byggnadsfrågor torde jag få tillfälle återkomma i annat sammanhang. Intill dess de nya seminariebyggnaderna i Göteborg färdigställts, torde det nya seminariet kunna inrymmas i av Göteborgs stad förhyrda lokaler i Viktoriaskolan. Jag har icke funnit anledning till erinran mot vad de sakkunniga i sådant hänseende anfört eller föreslagit.

Personalfrågor m. m.

Rektorer. Av de nuvarande 13 rektorerna äro för närvarande de vid de provisoriska seminarierna i Hälsingborg och Stockholm placerade i avlöningsgrupp II, medan de övriga tillhöra avlöningsgrupp I.

De sakkunniga föreslå *dels* uppflyttning för de båda förstnämnda rektorerna till grupp I från och med nästa budgetår, när deras seminarier då komme att erhålla en sådan omfattning (6 klassavdelningar), att en lägre löneplacering för dessa rektorer än för övriga icke längre vore motiverad, *dels ock* att rektor vid det provisoriska seminariet i Göteborg för nästa

budgetår placeras i avlöningsgrupp II. Sistnämnda löneplacering har av skolöverstyrelsen föreslagits jämväl för rektor vid det provisoriska seminariet i Jönköping.

Ämneslärare. De sakkunniga föreslå inrättande av 15 nya lektorstjänster och 7 nya extra ordinarie adjunktstjänster enligt följande sammanställning.

Seminarier	Lektorer			E. o. adjunkter		
		Förslag	Summa		Förslag	Summa
	1946/47	1947/48	1947/48	1946/47	1947/48	1947/48
<i>Permanent:</i>						
Falun	9	1	10	—	—	—
Göteborg, m.	9	—	9	—	—	—
Kalmar	7	1	8	—	—	—
Karlstad	9	1	10	—	1	1
Linköping	9	1	10	—	1	1
Luleå	9	1	10	1	—	1
Lund	9	1	10	—	1	1
Stockholm, kv.	9	1	10	—	1	1
Umeå	9	1	10	—	1	1
Uppsala	9	1	10	—	—	—
<i>Provisoriska:</i>						
Gävle	1	1	2	1	1	2
Göteborg, kv.	—	1	1	—	—	—
Hälsingborg	—	2	2	—	1	1
Stockholm, m.	—	2	2	—	—	—
Summa	89	15	104	2	7	9

De sakkunniga ha anfört bland annat följande.

Enligt de sakkunnigas föregående år avgivna betänkande är följande antal ordinarie lektorer erforderliga vid folkskoleseminarierna:

vid folkskoleseminarium av typ 4 + 2 9
 » » » » 4 + 2 + 2 10
 » » » » 4 + 4 + 2 13 à 14.

Av de provisoriska seminarierna är det endast Gävle-seminariet, som erhållit ett lektorat. De övriga båda har intet sådant. Ännu återstår alltså ett antal lektorstjänster att inrätta, innan seminarierna fått ovanstående uppsättning. De sakkunniga föreslå nu inrättande av ett nytt ordinarie lektorat vid vart och ett av de permanenta seminarierna med undantag för seminariet i Göteborg, som redan har 9, d. v. s. full uppsättning.

Att även de provisoriska seminarierna äro i behov av åtminstone ett mindre antal väl kvalificerade, fast anställda ämneslärare, är odiskutabelt. De sakkunniga vilja därför föreslå, att ettvart av seminarierna i Gävle och Hälsingborg samt seminariet för manliga elever i Stockholm förses med 2 lektorat. Det nya seminariet för kvinnliga elever i Göteborg bör nöja sig med ett sådant. Eftersom seminariet i Gävle redan erhållit en lektorstjänst, blir antalet nyinrättade sådana tjänster vid de provisoriska seminarierna (6 + 1 — 1 =) 6 och vid samtliga folkskoleseminarier (9 + 6 =) 15.

Mot förslaget om inrättande av ordinarie tjänster vid de provisoriska seminarierna kan naturligtvis invändas, att dessa tjänster efter ett antal år komma att bli överflödiga. Om emellertid antalet hålles inom rimliga gränser, torde det vid seminariernas nedläggande icke möta större svårigheter att förflytta de ordinarie lärarna till andra läroanstalter. Lärarna äro skyldiga att underkasta sig sådan förflyttning.

Skolöverstyrelsen, som delar de sakkunnigas åsikt, att även de provisoriska seminarierna böra erhålla ordinarie lärarpersonal i viss utsträckning, har betonat angelägenheten av att någon minskning icke vidtages i fråga om det föreslagna antalet ordinarie och extra ordinarie tjänster, enär dessutom komme att erfordras ett ganska stort antal extra lärare och timplärare.

Statskontoret har ånyo framhållit angelägenheten av tillbörlig återhållsamhet vid inrättande av lektorstjänster vid de provisoriska seminarierna. Beträffande beräkningen av antalet lektorsbefattningar under nästkommande budgetår har statskontoret allenast framhållit, att densamma av de sakkunniga verkställt i överensstämmelse med de grunder, som av statsmakterna godkänts vid avvägningen av avlöningsanslaget för folkskoleseminarierna för innevarande budgetår.

Sveriges yngre läroverkslärares förening har anhållit, att antalet ordinarie och icke ordinarie lärartjänster vid folkskoleseminarierna måtte så avvägas, att det motsvarade de förhållanden, som avsåges skola råda vid de allmänna läroverken.

Övningslärare. *De sakkunniga* ha föreslagit följande nya ordinarie och extra ordinarie övningslärartjänster vid olika seminarier (minst 30 veckotimmars undervisning beräknas):

Seminarier	Musik		Gymnastik e. o.	Manlig slöjd e. o.	Kvinnlig slöjd e. o.	Trädgårds- skötsel e. o.
	ord.	e. o.				
Falun	—	—	1	—	—	—
Stockholm, kv.	—	—	1	—	1	—
Gävle	1	—	—	—	—	1
Hälsingborg	—	1	—	1	—	—
Stockholm, m.	1	—	—	—	—	—
Summa	2	1	2	1	1	1

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt förslaget.

Övningskollärare m. m. Såsom redan i det föregående erinrats ha de sakkunniga ägnat uppmärksamhet åt frågan om en förstärkning av den praktiska utbildningen för seminarieeleverna, en förstärkning som enligt de sakkunnigas mening vore väl motiverad redan under nuvarande förhållan-

Seminarier	Övningsskollärare						
	Befintligt antal 1946/47		Behövligt antal		Därav vid		
	ord.	e. o.	vid full orga- nisation	läsåret 1947/48	seminariet		folkskola
					ord.	e. o.	
Falun	9	2	17	17	11	2	4
Göteborg, m.	11	—	14	14	11	—	3
Kalmar	6	1	12	12	8	1	3
Karlstad	8	2	18	14	9	2	3
Linköping	9	1	18	16	11	1	4
Luleå	7	2	18	16	8	2	6
Lund	9	3	19	19	11	2	6
Stockholm, kv.	9	3	20	20	10	2	8
Umeå	9	2	18	13	9	2	2
Uppsala	9	3	19	19	11	2	6
Gävle	—	—	13	12	4	6	2
Göteborg, kv.	—	—	17	5	—	—	5
Hälsingborg	—	—	16	16	—	—	16
Jönköping	—	—	12	3	—	—	3
Stockholm, m.	—	—	17	12	—	—	12
Summa	86	19	248	208	103	22	83

De sakkunniga föreslå i anslutning härtill inrättande av 17 ordinarie och 3 extra ordinarie övningsskollärartjänster samt förorda, att de 83 folkskollärare, vilka sålunda skulle anlitas som handledare vid den praktiska utbildningen, anställas såsom extra ordinarie övningsskollärare vid vederbörande seminarium och att dessa lärares klasser i folkskolan i pedagogiskt hänseende ställas under seminarierektorns överinseende och sålunda bilda ett slags övningsskola. Motsvarande anordning har av innevarande års riksdag beslutats för de provisoriska småskoleseminariernas del, varför jag beträffande dess närmare innebörd och motiveringen för densamma torde få hänvisa till framställningen i 1947 års åttonde huvudtitel, sid. 345 ff. Beträffande de ekonomiska konsekvenserna av förslaget m. m. anföra de sakkunniga följande.

De förslag, som de sakkunniga här framlagt, bliva, om de genomföras, ur ekonomisk synpunkt föga betungande. Avlöningen av de nya extra ordinarie övningsskollärare, som enligt förslaget skulle anställas, kommer visserligen att uppgå till en rätt stor summa, men å andra sidan bortfaller avlöningen till samma antal folkskollärare i folkskolan. Vidare bortfaller ett eljest behövligt rätt stort anslag till handledare bland folkskolans lärare (å 800 kronor per lärare). Däremot tillkomma kostnader till timplärartimmar, motsvarande skillnaden mellan folkskollärarens och övningsskollärares tjänstgöringsskyldighet (omkring 5 veckotimmar per lärare).

Det bör i detta sammanhang påpekas, att det här framlagda förslaget givetvis innebär en betydligt billigare lösning än ett förslag, som skulle kräva betydande nybyggnadsarbeten för utökning av den egentliga övningsskolan. Dock torde man även med de sakkunnigas förslag måhända böra räkna med vissa lokalkostnader. Det synes nämligen lämpligt, att staten till vederbörande kommuner betalar dessas självkostnader för lokalernas

underhåll, uppvärmning, belysning och städning. Enligt vissa infordrade uppgifter kunna dessa kostnader beräknas till cirka 2 000 kronor per klassavdelning. De sammanlagda utgifterna för detta ändamål bli enligt denna beräkningsgrund ($80 \times 2\,000 =$) 160 000 kronor. Anslaget bör utgå med 2 000 kronor per klassavdelning oberoende av seminarieortens läge.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle sålunda under budgetåret 1947/48 ett visst antal folkskollärare vid seminariestädernas folkskolor anställas som extra ordinarie övningsskollärare med bibehållande av sina klassavdelningar i folkskolan. Emellertid kan det tänkas, att denna anordning icke kan överallt genomföras omedelbart. Vid ett och annat seminarium kan det måhända under första året vara mera ändamålsenligt att icke anställa hela det föreslagna antalet extra ordinarie övningsskollärare. I stället för varje extra ordinarie övningsskollärbefattning, som sålunda icke tillsattes, skulle seminariet kunna erhålla ett anslag av 800 kronor, som skulle kunna fördelas på en eller flera lärare, som fullgjorde den handledande verksamhet, som eljest skulle åvila en övningsskollärare. En sådan anordning torde också böra tillämpas, när en småskollärlarinna engageras. Det bör läggas i skolöverstyrelsens hand att bestämma, huruvida det ena eller det andra av dessa alternativ skall tillämpas. Själva anställningsförfarandet bör ske på så sätt, att lärarna inom folkskolan beredas tillfälle att anmäla sig hos rektor, varefter skolöverstyrelsen utser de för ändamålet lämpligaste.

De sakkunniga framhålla, att deras förslag beträffande övningsskollärarna endast vore avsett att eliminera de olägenheter, som en ökning av elevantalet i seminarieavdelningarna komme att medföra. Svårigheterna att på ett rationellt sätt anordna den praktiska utbildningen komme fortfarande att kvarstå, liksom också den trängsel av övningslektioner, som funnes på övningsskolans schema, och som störde barnens arbetsro. För att råda bot på dessa olägenheter behövdes åtgärder av långt mera vittgående natur, än vad de sakkunniga hittills föreslagit. Ännu mera befogat bleve detta, om man önskade, att övningsskolorna i viss utsträckning skulle användas för anställande av moderna pedagogiska försök.

De sakkunniga anföra vidare följande.

Det mest ändamålsenliga vore sannolikt, att en hel folkskolebyggnads samtliga klasser bildade ett komplement till övningsskolan och ställdes under seminariets ledning. De sakkunniga anse sig dock icke nu kunna föreslå en sådan åtgärd. Då det emellertid är nödvändigt, att något göres för att lätta trycket på övningsskolorna, vilja de sakkunniga föreslå, att de s. k. serieövningarna i viss utsträckning avlastas från övningsskolklasserna och i stället förläggas ut i folkskolorna i klasser, som icke eljest äro anknytna till seminariet. Då varje elev i högsta klassen skall ges tillfälle till serieövningar i två ämnen, kommer det att under ett läsår pågå icke mindre än ($32 \times 3 \times 2 =$) 192 sådana serier vid ett seminarium med tre avgångsklasser och 32 elever per klass. Då dessutom auskultationer och övningslektioner av vanlig typ skola pågå i stor omfattning, är det en nödvändighet, att serieövningarna i icke obetydlig utsträckning förläggas utom seminariet.

För att skapa möjligheter för en anordning av angivet slag vilja de sak-

kunniga föreslå, att varje seminarium erhåller ett visst anslag, ur vilket de lärare i folkskolan honoreras, som ställa sig och sin klass till disposition för ändamålet. Beloppet kan lämpligen utgå med 2 000 kronor till de mindre och 3 000 kronor till de större seminarierna. Anslaget kommer givetvis att fördelas på ett flertal lärare, men det bör ändock, liksom tidigare, bestämmas, att ingen av lärarna bör uppbära mer än 800 kronor. Detta sistnämnda fall kan givetvis endast inträffa, om en lärare blir engagerad i så hög grad, att han kan anses ha samma handledararbete som en övningsskollärare.

Det sammanlagda anslaget till detta ändamål kan beräknas till $(4 \times 2\,000 + 9 \times 3\,000 =)$ 35 000 kronor. (Göteborgs kvinnliga seminarium, som icke har någon avgångsklass, är icke medräknat.)

De sakkunniga föreslå vidare anvisande av 35 000 kronor att användas till arvoden åt lärare vid skolor av lägre skolform för handledning av seminarieelever under dessas studiebesök i sådana skolor. Härom anföres närmare följande.

Ett realiserande av de förslag, som de sakkunniga tidigare här framlagt, skulle även bidra till att i viss mån lösa ett annat aktuellt problem för den praktiska lärarutbildningen. En mycket stor del av seminarieeleverna komma att efter avlagd examen få sin verksamhet förlagd till skolor av B₂- och B₃-form. Det är därför av största vikt, att de under sin utbildningstid bibringas kunskaper om och erfarenhet av dessa skolformers speciella metodik. Att i övningsskolan anordna avdelningar av dessa skolformer har emellertid stött på svårigheter av olika slag. Det har bland annat visat sig svårt att rekrytera sådana avdelningar, enär föräldrarna hellre vilja ha sina barn placerade i klasser av högre skolform. Vidare har övningsskolans svåra belastning med elevlektioner varit ett hinder att anordna klasser av lägre form, enär en sådan belastning icke där kan ske i samma utsträckning som i klasser av A-form. De sakkunniga hoppas nu, att den utvidgning av övningsskolan, som det framlagda förslaget innebär, även skulle göra det lättare att inom seminariet ordna någon avdelning av lägre skolform.

Emellertid torde detta icke vara tillräckligt. Eleverna måste därjämte beredas tillfälle att under minst ett par veckor följa undervisningen i fullt naturligt sammansatta B₂- och B₃-skolor på landsbygden. Redan nu sker detta i ganska stor utsträckning. Man kan emellertid icke begära, att en lärare vid en sådan skola år efter år skall mottaga seminarieelever och söka vägleda dem i de lägre skolformernas svårigheter, om han icke härför erhåller något vederlag. De sakkunniga vilja därför föreslå, att ett visst anslag ställes till förfogande för detta ändamål. Beloppet synes kunna begränsas till 2 000 kronor för de mindre och 3 000 kronor för de större seminarierna och bör kunna användas till arvode åt lärare, som handleda seminarieelever, då det gäller besök ej blott i B₂- och B₃-skolor utan även i andra skolor, som det är av vikt för eleverna att lära känna. Anslaget kan beräknas till sammanlagt 35 000 kronor.

De sakkunniga ha vidare i detta sammanhang förordat, att medel skulle anvisas till bidrag till bestridande av seminarieelevernas utgifter vid studiebesök av nyss angivet slag, vilket förslag kommer att närmare beröras i det följande vid beräkningen av omkostnadsanslaget.

Skolöverstyrelsen har livligt tillstyrkt de sakkunnigas förslag utom beträffande den ifrågasatta ersättningen till vederbörande kommuner för lokalkostnader för sådana folkskoleklasser, som skulle knytas till seminarierna. Härom anför överstyrelsen följande.

De sakkunniga beräkna härför en kostnad av 2 000 kronor per klassavdelning, vilket skulle medföra ett anslagsbehov av sammanlagt 160 000 kronor. Överstyrelsen vill emellertid ifrågasätta nödvändigheten av ersättning till kommunerna för dessa lokaler. Det är ju kommunernas egna skolpliktiga barn, som skola tillhöra ifrågavarande klassavdelningar, och som en följd av den föreslagna anordningen skulle kommunerna ej komma att behöva utbetala hyresandelen av ifrågakommande lärares avlöning. Om likväl ersättning för lokalkostnaderna anses böra utgå, finner överstyrelsen den föreslagna ersättningen för högt beräknad och vill för sin del föreslå en ersättning av 1 000 kronor per klassavdelning, oberoende av seminarieortens läge. Överstyrelsen räknar emellertid icke med anslag för här ifrågavarande ändamål i sina kostnadsberäkningar.

Statskontoret, som icke funnit något att erinra mot förslagen om anställande av ett antal folkskollärare som extra ordinarie övningsskollärare och om anvisande av medel för beredande av ersättning åt sådana lärare vid skolor av lägre skolform, vilka utnyttjas som handledare vid seminarieelevernas besök vid dessa skolor, har däremot icke kunnat förorda, att skoldistriktet i fråga om klassavdelningar, som närmare knötes till ett seminarium, skulle erhålla ersättning för underhåll m. m. av dessa klassers lokaler, liksom icke heller att särskilda medel skulle anvisas till ersättning åt handledare för s. k. serieövningar.

I skrivelse den 26 mars 1947 har *svenska seminarieläraryöreningen* föreslagit, att normalbestämmelser måtte utarbetas för avtal med de folkskollärare, som mot särskild ersättning åtaga sig att under minst en termin regelbundet tjänstgöra som handledare för seminarieelever. Föreningen har anfört:

Enligt sakkunnigförslaget skulle överstyrelsen erhålla bemyndigande att på därom av rektor gjord framställning medgiva, att för varje sådan extra ordinarie övningsskollärbefattning, som det befunnits lämpligt att icke omedelbart besätta, vederbörande seminarium i stället skulle erhålla ett anslag av 800 kronor att fördelas på en eller flera lärare, som fullgöra den handledande verksamhet, vilken eljest skulle ävila en övningsskollärare. Detta förslag torde vara synnerligen välbetänkt. Emellertid råder oklarhet om de rättigheter och skyldigheter, som tillkomma en dylik handledare, vilket på sina håll vållat avsevärd olägenhet. Med anledning härav vill föreningen föreslå, att förhållandet mellan nu ifrågavarande lärare och seminariet regleras genom ett skriftligt avtal och att skolöverstyrelsen erhåller uppdrag att härför utarbeta normalbestämmelser. Föreningen vill i detta sammanhang framhålla, att motsvarande anordning förekommer i våra nordiska grannländer.

Rektorerna vid de provisoriska seminarierna i Hälsingborg och Stockholm, vilka för närvarande äro placerade i avlöningsgrupp II (lönegraden E 12), torde böra uppflyttas till avlöningsgrupp I (lönegraden E 13) med hänsyn till att dessa seminarier redan nästa budgetår få lika många klassavdelningar, som ett färdigorganiserat dubbelseminarium. Rektorerna vid de föreslagna nya provisoriska seminarierna i Göteborg och Jönköping torde böra tills vidare placeras i avlöningsgrupp II.

Seminarieorganisationens växande omfattning nödvändiggör även för nästa budgetår inrättandet av ett antal nya ä m n e s l ä r a r t j ä n s t e r. De sakkunniga ha föreslagit 15 lektorstjänster och 7 extra ordinarie adjunktstjänster. Av lektorstjänsterna avses 6 för provisoriska seminarier. I anledning av vad statskontoret anfört beträffande dessa tjänster vill jag framhålla, att det svårigen går att upprätthålla så stora lärarutbildningsanstalter under så pass lång tid, som det här torde bli fråga om, utan att ha tillgång till ett antal ordinarie ämneslärartjänster. Några svårigheter torde icke heller komma att möta att bereda dessa befattningshavare andra tjänster, när dessa seminarier måhända åter kunna indragas. Jag tillstyrker därför, att nya lektorstjänster och nya extra ordinarie adjunktstjänster inrättas från och med nästa budgetår till det antal och med den fördelning mellan de olika seminarierna, som de sakkunniga föreslagit (se sid. 21).

Mot de sakkunnigas förslag beträffande nya ordinarie och extra ordinarie ö v n i n g s l ä r a r t j ä n s t e r har jag icke funnit anledning till annan erinran än att — med hänsyn till vad under hand upplysts angående omfattningen av den undervisning, som kommer att åvila läraren i manlig gymnastik vid seminariet i Hälsingborg — en extra ordinarie lärartjänst i gymnastik med lek och idrott torde böra inrättas även vid detta seminarium.

Den i det föregående förordade höjningen av elevantalet i seminarieklasserna kräver givetvis förbättrade förutsättningar för den praktiska utbildningen av seminarieeleverna. Därjämte föreligger emellertid, oavsett nämnda omständighet, sedan länge behov av en rationellare anordning av denna utbildning. De sakkunniga ha i syfte att tillgodose båda önskemålen framlagt vissa förslag, innebärande *dels* en icke oväsentlig utökning av antalet övningsskolklasser, vilket bland annat skulle ernås genom att vissa klasser i folkskolorna å seminarieorterna knytas fastare till seminarierna och vederbörande folkskollärare anställas såsom extra ordinarie övningsskollärare vid dessa, *dels* att de s. k. serieövningarna i viss utsträckning flyttas från övningsskolklasserna och förläggas till folkskoleklasser, som icke eljest äro anknytna till något seminarium, *dels* ock införande mera regelbundet av auskultationer eller studiebesök av seminarieeleverna vid skolor av lägre skolform.

Enligt förstnämnda förslag, som i princip överensstämmer med vad riksdagen tidigare i år beslutat för småskoleseminariernas vidkommande, skulle med av skolöverstyrelsen gjord komplettering med avseende å seminariet i

Jönköping vid folkskoleseminarierna inrättas 17 nya ordinarie och 3 nya extra ordinarie övningsskollärarybefattningar, varjämte sammanlagt 83 folkskollärare å seminarieorterna skulle anställas såsom extra ordinarie övningsskollärare. Vid seminariet för kvinnliga elever i Stockholm skulle därigenom komma att finnas 10 ordinarie och 2 extra ordinarie övningsskollärarybefattningar, varjämte 8 folkskollärare skulle anställas såsom extra ordinarie övningsskollärare. I enlighet med en av rektor vid ifrågavarande seminarium gjord framställning, vilken tillstyrkts av skolöverstyrelsen, synes emellertid i stället lämpligen ytterligare en extra ordinarie övningsskollärarybefattning böra inrättas vid seminariet och antalet såsom övningsskollärare anställda folkskollärare böra minskas till 7. I övrigt har jag icke funnit något att erinra mot ifrågavarande förslag. Därest det skulle visa sig lämpligt att icke redan nästa budgetår anställa hela det föreslagna antalet extra ordinarie övningsskollärare, torde i stället, såsom de sakkunniga ifrågasatt, efter överstyrelsens beprövande i varje särskilt fall vederbörande seminarium böra erhålla ett belopp av 800 kronor för varje sålunda icke tillsatt befattning, att utgå till den eller de lärare, som fullgör motsvarande handledande verksamhet. Samma anordning torde även böra tillämpas för det fall, att en småskollärarynna tages i anspråk som handledare. Med anledning av vad svenska seminarieläraryöreningen anfört rörande angelägenheten av att för dylika fall ett skriftligt avtal kommer till stånd mellan vederbörande lärare och seminariet vill jag framhålla, att jag förutsätter, att överstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga.

I likhet med statskontoret anser jag mig icke kunna tillstyrka, att ersättning av statsmedel skulle utgå till sådana kommuner, där folkskoleklasser på förut angivet sätt anknytas till vederbörande seminarium, för kostnader för underhåll m. m. av skollokaler, som nyttjas av dessa klasser.

Även om på sätt som förordats övningsskolklassernas antal skulle avsevärt ökas, torde dessa klasser alltjämt bli så hårt belastade av övningslektioner, auskultationer m. m., att svårigheterna att på ett rationellt sätt anordna den praktiska utbildningen skulle komma att i stor utsträckning kvarstå. En utväg att åtminstone delvis bemästra dessa svårigheter synes erbjuda sig i de sakkunnigas förslag, att serieövningarna skulle i viss omfattning avlastas från övningsskolklasserna och i stället förläggas till folkskolorna i klasser, som eljest icke äro anknytna till något seminarium. Jag förordar, att en sådan anordning kommer till stånd. De lärare i folkskolan, som tagas i anspråk härför, böra erhålla visst arvode, dock högst 800 kronor för år. För ändamålet torde för nästa budgetår böra anvisas 35 000 kronor.

Jag finner det slutligen önskvärt, att tillfälle mera regelbundet beredes seminarieeleverna att göra studiebesök vid skolor av lägre skolform, särskilt B2- och B3-skolor. För beredande av viss ersättning — högst 800 kronor för år — åt de lärare i dessa skolor, som därvid handleda eleverna, torde i

enlighet med de sakkunnigas förslag 35 000 kronor böra anvisas. I det följande tager jag ställning till frågan om anvisande av medel till bidrag till seminarieelevernas utgifter under ifrågavarande studiebesök.

II. Anslagsberäkningar.

1. Förslagsanslaget till Folkskoleseminarierna: Avlöningar.

Detta anslag är nu uppfört med 3 518 000 kronor. Personalförteckning och avlöningsstat med därtill hörande bestämmelser finnas intagna i statsliggaren å sid. 641 ff.

Skolöverstyrelsen har under hänsynstagande till den i det föregående förordade utvidgningen av seminarieorganisationen och med tillämpning av nuvarande avlöningsbestämmelser beräknat anslagsbehovet för nästa budgetår till 4 804 900 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 1 286 900 kronor. Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande.

A v l ö n i n g a r t i l l o r d i n a r i e t j ä n s t e m ä n .

Överstyrelsen har beräknat anslagsposten till 2 285 000 kronor, innebärande en ökning med 247 000 kronor. Överstyrelsen framhåller, att hänsyn tagits till den verkliga belastningen, i den mån denna redan nu varit möjlig att beräkna. Sålunda ha tjänstemännens löner beräknats med hänsyn till de löneklasser, inom vilka de verkligen kunna antagas komma att utgå. Den beräknade höjningen av anslagsposten hänför sig i huvudsak till — förutom de sakkunnigas av mig i det föregående tillstyrkta förslag beträffande nya ordinarie tjänster — av skolöverstyrelsen framlagt förslag rörande *v i s s a ä n d r i n g a r i v a k t m ä s t a r p e r s o n a l e n s a v l ö n i n g s f ö r h å l l a n d e n*, innebärande

dels att de extra ordinarie vaktmästar(trädgårdsbiträdes-)befattningarna vid seminarierna i Falun, Göteborg (m.), Kalmar, Karlstad, Linköping, Luleå, Lund, Umeå och Uppsala, av vilka befattningar de i Karlstad, Lund och Uppsala äro placerade i lönegraden Eo 6 och de övriga i lönegraden Eo 5, förändras till ordinarie tjänster i lönegraden A 6;

dels ordinariesättning av den extra ordinarie vaktmästarbefattningen i lönegraden Eo 6 vid seminariet i Gävle, vars innehavare huvudsakligen tjänstgör som värmeledningsskötare;

dels ock uppflyttning av en av de båda vaktmästarbefattningarna i lönegraden A 6 vid seminariet för kvinnliga elever i Stockholm till lönegraden A 7.

Till stöd för förslaget rörande de extra ordinarie vaktmästar(trädgårdsbiträdes-)befattningarna har överstyrelsen bland annat framhållit, att ifrågavarande biträdens avlöning numera finge anses alltför låg i förhållande

till de löner, som eljest betalades till trädgårdsarbetare och trädgårdsför-
män, varjämte borde beaktas, att för befattningarna krävdes viss yrkesut-
bildning.

Överstyrelsen framhåller vidare, att vid beräkningen av medelsbehovet
under ordinarieposten medräknats ett belopp av 7 000 kronor till särskilda
arvoden, utgående med 500 kronor för varje elevavdelning, åt rektorena
under sommarkursen 1947 av den provisoriska utbildningslinjen.

*Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av
Kungl. Maj:t.*

Arvoden åt seminarieläkare m. m. Denna delpost, som för
innevarande budgetår är uppförd med 32 600 kronor, har av *skolöversty-
relsen* föreslagits höjd med 13 400 kronor till 46 000 kronor. Med tillämp-
ning av oförändrade grunder rörande ifrågavarande arvoden har översty-
relsen räknat med en automatisk ökning av medelsbehovet för nästa bud-
getår till 40 300 kronor, varvid ett belopp av 2 100 kronor avsetts för sär-
skilda arvoden åt seminarieläkarna under sommarkursen 1947, motsva-
rande ett arvode av 150 kronor per elevavdelning eller samma belopp, som
beräknades för sommarkursen 1946. Återstoden av den föreslagna höjningen
hämför sig till förslag om höjning av veckoarvodet för de deltidsanställda
sköterskorna från 75 till 100 kronor (+ 700 kronor) och om ökning av
sköterskornas tjänstgöringstid efter överstyrelsens prövning i varje särskilt
fall (+ 5 000 kronor). Sistnämnda båda förslag överensstämmer med vad
riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t redan beslutat för småskolesemi-
nariernas vidkommande, varför beträffande motiveringen torde få hänvisas
till 1947 års åttonde huvudtitel, sid. 348 f.

Arvoden åt seminariebibliotekarier. Ur förevarande del-
post, som för innevarande budgetår höjts från 10 000 till 18 000 kronor,
utgå enligt Kungl. Maj:ts beslut, där ej överstyrelsen finner anledning fast-
ställa högre eller lägre belopp, arvoden med följande belopp, för budgetår
räknat, nämligen 800 kronor vid ett vart av seminarierna i Gävle och Häl-
singsborg samt vid seminariet för manliga elever i Stockholm, 1 200 kronor
vid seminariet i Kalmar och 1 600 kronor vid ett vart av övriga seminarier.

Skolöverstyrelsen — som erinrat om sitt föregående år framförda förslag,
att ifrågavarande arvoden skulle väsentligt höjas och utgå med ett månat-
ligt belopp, som vid de större seminarierna borde utgöra 200 kronor — har
nu i huvudsak endast ansett sig böra föreslå sådana ändringar i bestäm-
melseerna, som föranledas av den utvidgade organisationen. Arvoden föreslås
sålunda skola utgå med 800 kronor vid de nya seminarierna i Göteborg
och Jönköping, med 1 200 kronor vid seminariet i Hälsingsborg samt 1 600
kronor vid ett vart av de övriga seminarierna. Härjämte har överstyrelsen
emellertid förordat ett tilläggsarvode å 400 kronor till bibliotekarierna vid
de fyra provårseminarierna. Till särskilda arvoden åt bibliotekarierna under

sommarkursen 1947 har överstyrelsen beräknat 2 800 kronor. Det sammanlagda medelsbehovet under denna delpost skulle vid bifall till överstyrelsens förslag ökas med 8 400 kronor till 26 400 kronor.

Arvoden åt biträden på rektorsexpeditionerna. Ur denna delpost, som för innevarande budgetår är uppförd med 13 000 kronor, utgå enligt Kungl. Maj:ts beslut, där ej överstyrelsen finner anledning fastställa högre eller lägre belopp, arvoden med följande belopp för budgetår räknat, nämligen 700 kronor vid ett vart av de provisoriska seminarierna, 1 000 kronor vid seminariet i Kalmar och 1 100 kronor vid ett vart av de övriga seminarierna.

Med hänsyn till organisationens utvidgning föreslår skolöverstyrelsen, att ifrågavarande arvoden bestämmas till 800 kronor vid de nya seminarierna i Göteborg och Jönköping, 1 000 kronor vid seminariet i Hälsingborg och 1 100 kronor vid ett vart av övriga seminarier. Till särskilda arvoden åt rektorsbiträdena under sommarkursen har överstyrelsen beräknat 2 800 kronor. Det sammanlagda medelsbehovet under förevarande delpost skulle därigenom ökas med 5 600 kronor till 18 600 kronor.

Särskilda arvoden vid provårsseminarierna. Denna delpost är för närvarande uppförd med 36 700 kronor. Provårskurser finnas anordnade vid de icke provisoriska seminarierna i Göteborg och Stockholm samt från och med innevarande budgetår även vid seminarierna i Lund och Uppsala.

Skolöverstyrelsen har beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till 49 200 kronor. Överstyrelsen har därvid, liksom förut beträffande provårsläroverken, förordat återgång till tidigare gällande grunder för dessa arvoden, innebärande att den särskilda ersättningen till de ordinarie och extra ordinarie ämneslärarna och övningsskollärarna vid provårsseminarierna skulle utgå med 300 kronor mot för närvarande 300 kronor och att ersättningarna för handledning skulle utgå med 180 kronor per termin för tvåterminskandidat och 300 kronor för enterminskandidat mot för närvarande 100 kronor respektive 200 kronor. Överstyrelsen har icke räknat med att ifrågavarande ersättningar skulle utgå till de folkskollärare, som enligt vad tidigare förordats skulle anställas såsom extra ordinarie övningsskollärare. Vid oförändrade arvodesgrunder har överstyrelsen beräknat medelsbehovet till 39 000 kronor.

Svenska seminarieläraryöreningen har i skrivelse den 26 mars 1947 anhallit, att särskilda provårsarvoden måtte få utgå jämväl till de folkskollärare, som anställas som extra övningsskollärare vid provårsseminarierna.

Tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker och arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare. Skolöverstyrelsen har beräknat oförändrat medelsbehov, 5 600 kronor respektive 12 100 kronor, under dessa delposter.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Denna anslagspost, som för närvarande är uppförd med 947 000 kronor, har av *skolöverstyrelsen* för nästa budgetår beräknats till 1 807 000 kronor, innebärande en ökning med 860 000 kronor. De olika utgiftsposterna fördela sig sålunda:

Icke-ordinarie lärare och vaktmästarpersonal utom folkskollärare, som anställas såsom extra ordinarie övningsskollärare (inberäknat tjänstledighetsvikarier och kallortstillägg)	kronor	986 000
Folkskollärare, som anställas såsom extra ordinarie övningsskollärare	»	500 000
Timlärararvoden på grund av dessa lärares nedsatta tjänstgöring	»	90 000
Timlärararvoden vid sommarkursen 1947	»	98 000
Timlärararvoden vid provisoriska kurser i engelska	»	27 000
Handledararvoden vid serieövningars förläggande till folkskolor	»	35 000
Handledararvoden vid studiebesök i skolor av lägre skolform	»	35 000
Kontorsbiträden	»	33 000
Extra expeditionshjälp	»	3 200

Summa kronor 1 807 200.

Beloppet föreslås av överstyrelsen avrundat till 1 807 000 kronor.

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

Vaktmästarpersonal. *Överstyrelsen* har föreslagit anvisande av medel till en extra vaktmästare i lönegraden Ex 6 vid ett vart av de provisoriska seminarierna i Gävle, Göteborg, Hälsingborg och Stockholm.

Timlärararvoden vid sommarkursen 1947. Genom beslut den 21 december 1945 föreskrev Kungl. Maj:t, att vid den särskilda provisoriska utbildningslinjen vid folkskoleseminarierna (omfattande vårterminen 1946 och läsåret 1946/47 samt kurser somrarna 1946 och 1947) ett särskilt arvode skulle utgå åt lärare vid sommarkurserna med 8 kronor för lektion, varvid dock arvodet för vecka finge med högst 30 kronor överstiga vad vederbörande lärare skulle ha erhållit för samma tid, därest ersättning utgått enligt för timlärare gällande bestämmelser. 1945 års seminariesakkunniga hade i sitt förslag i ämnet föreslagit ett arvode av 10 kronor per lektion utan någon maximering.

Skolöverstyrelsen har i anledning av en av *svenska seminarieläraryöreningen* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 juli 1946 gjord framställning i ämnet hemställt, att arvodet under sommarkursen 1947 måtte sättas till 10 kronor för lektion och att någon maximering ej måtte föreskrivas. I seminarieläraryöreningens skrivelse, vari även anhållits att de nya bestämmelserna skulle erhålla retroaktiv giltighet även för sommarkursen 1946, anföres bland annat följande.

Enligt timplanen för den ifrågavarande kursen äro till sommarkurserna förlagda övriga övningsämnen. Sommartjänstgöringen måste alltså främst drabba övningslärarna, vilka redan förut måste anses i lönehänseende missgynnade. Särskilt slöjd och hushållsgöromål ha ett högt timtal under sommarkurserna, och lärarna i dessa ämnen ha därför måst åtaga sig en synnerligen dryg arbetsbörda under den tid, då andra lärare ha ferier. De egendomliga bestämmelserna rörande arvode få till följd att dessa lärare erhålla allt lägre timarvode ju flera timmar i veckan de nödgas arbeta. Så får t. ex. en slöjdlärare på E-ort redan vid 18 veckotimmars tjänstgöring ett arvode av endast 6 kronor 2 öre och vid 34 veckotimmar 5 kronor 24 öre i stället för 8 kronor. Det ligger för dessa lärare nära till hands att jämföra dessa avlöningsförhållanden med motsvarande förhållanden på den öppna arbetsmarknaden. De betrakta sin sommartjänstgöring såsom övertidarbete, vilket ju betalas högre än annat arbete.

Även andra lärare, som ha särskilt lågt timantal, finna utgående ersättning alldeles otillfredsställande. Enligt timplanen skall kompletteringskursen i matematik arbeta två timmar i veckan under sommaren. Detta skulle göra det nödvändigt för en matematiklektor eller annan matematiklärare att stanna i seminariestaden sex veckor under somrarna mot en ersättning av endast 16 kronor i veckan. Motsvarande gäller gymnastiklärarna. Varken matematik eller gymnastik kan emellertid lämpligen koncentreras till en kortare tidsperiod.

De nämnda avlöningsbestämmelserna äro sålunda ägnade att skapa en olust, som kan skada lärarutbildningen.

Till råga på olyckan kan det svårigen undgås, att sommartjänstgöringen 1947 kommer att drabba samma lärare, som måst arbeta under sommarkursen 1946, och saken blir icke bättre därav, att många av dessa lärare stå pensionsåldern ganska nära.

Vid föreningens framställning voro fogade skrivelser från övningslärare vid seminariet i Göteborg samt från kollegiet vid samma seminarium, vilka hävda den åsikten, att den låga arvodesättningen innebär en orättvisa gentemot lärarna. Till framställningen var vidare fogad en tablå, visande verkningarna av det tillämpade arvodesystemet.

Skolöverstyrelsen har för egen del anfört följande.

Överstyrelsen, som i sitt yttrande över 1945 års seminariesakkunnigas förslag tillstyrkt ett arvode av 10 kronor per lektion, finner det uppenbart, att det under sommarkursen 1946 utgående arvodet varit otillräckligt och att det icke endast är rimligt utan kanske även nödvändigt att för sommarkursen 1947 höja arvodet. Överstyrelsen vill därför tillstyrka, att arvoden åt lärare vid sommarkursen 1947 måtte utgå med 10 kronor för lektion. Däremot anser sig överstyrelsen icke böra tillstyrka, att en sådan bestämmelse finge retroaktiv verkan för sommarkursen 1946.

Det sammanlagda arvodesbeloppet för sommarkursen 1947 skulle enligt denna beräkning bliva ungefär 7 000 kronor för kurs eller för samtliga seminarier omkring 98 000 kronor. Detta torde med cirka 30 000 kronor överstiga den summa, som är erforderlig, därest arvodena skulle hållas oförändrade.

Provisoriska kurser i engelska. I anledning av en av 1946 års skolkommission i skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 november 1946 gjord framställning i ämnet har skolöverstyrelsen hemställt om anvisande av medel för anordnande från och med läsåret 1947/48 av provisoriska frivilliga kurser i engelska för elever vid folkskoleseminarierna.

Angående behovet av sådana kurser anföres av kommissionen följande.

Genom stadgan för folkskoleseminarierna av den 18 juni 1937 infördes engelska som obligatoriskt ämne på den 4-åriga linjen. Ehuru redan då sedan lång tid tillbaka undervisning i engelska förekom inom folkskolan, avsåg man genom införande av engelska på folkskoleseminariets timplan icke att göra seminariets lärjungar kompetenta att undervisa i språket. Avsikten med denna åtgärd var väl närmast att ge folkskollärarna ökade möjligheter att bedriva sådana studier, som förutsätta, att man behärskar språket, och att utjämna olikheter i språkkunskaper mellan dem, som gått på den fyraåriga linjen, och dem, som gått på studentlinjen. Majoriteten av eleverna på den 4-åriga linjen ha förkunskaper i engelska motsvarande real-examens fordringar. Enligt uppgift från seminarielektorer leder den nuvarande undervisningen i engelska åtminstone för de bättre eleverna fram till en kunskapsnivå ungefär motsvarande fordringarna för godkänt i engelska på latinlinjen. På studentlinjen förekommer ingen undervisning i engelska.

Kommissionen vill icke i detta sammanhang taga ståndpunkt till frågan, hur den framtida utbildningen i engelska för folkskolans klasslärare skall läggas. Det torde emellertid dröja avsevärd tid, innan man kan nå en definitiv lösning. Under tiden synas *provisoriska* åtgärder böra vidtagas för att bereda sådana under utbildning varande folkskollärare, som äga fallenhet och lust att tillägna sig jämväl erforderlig utbildning i engelska, möjlighet härtill. En frivillig kurs i engelska bör enligt kommissionens mening inordnas i schemat för såväl den 4-åriga som den 2-åriga linjen vid folkskoleseminarierna, och denna kurs bör till sitt innehåll i huvudsak motsvara nu gällande fordringar för vinnande av behörighet att undervisa i språket i folkskolan enligt skolöverstyrelsens cirkulär med anvisningar av den 21 januari 1944.

Det svåraste hindret för införande av en dylik frivillig kurs i engelska synes vara, att redan den nuvarande timplanen är överlastad. Ehuru en del seminarier på skilda sätt modifierat sina timplaner i överensstämmelse med stadgans § 5, vilken föreskriver att »arbetet vid seminariet så anordnas, att tillfälle beredes eleverna att genom fria studier inhämta föreskrivna kurser», torde i de flesta fall arbetet vid seminarierna vara schemabundet på ett sätt, som gör det ganska svårt att inordna en tilläggskurs i engelska. Det förtjänar dock observeras, att man på den 2-åriga linjen lyckats få rum med en rad kurser för sådana studenter, som behövt komplettera sin examen med ett eller flera ämnen. En lämplig utväg att minska antalet schemabundna lektionstimmar synes vara, att rektorerna begagna sig av de möjligheter, som promulgationsbestämmelserna till undervisningsplanen av år 1937 medgiva. Utan ändring av lärarens tjänstgöring och ämnets timal på schemat, må kunna föreskrivas, att vissa lektionstimmar äro avsedda för enskild handledning. Under dessa lektioner är läraren skyldig att vara tillhands å lärorummet, medan det åt eleverna lämnas frihet att utnyttja denna lektionstid så, som bäst tjänar deras individuella

behov. Ett annat alternativ till modifikation av timplanen erbjuder den koncentrationsläsning, som för närvarande tillämpas vid bland annat Kalmar och Stockholms folkskoleseminarium för kvinnliga elever.

Enligt kommissionens förslag skulle den frivilliga kursen i engelska omfatta dels 3 veckotimmars undervisning under 3 terminer, dels viss undervisning av infödda språklärare (assistentundervisning), dels ock en 14 dagars sommarkurs under ledning av seminariets lärare i engelska jämte infödda språklärare. Undervisningen skulle vara tillgänglig för elever från såväl den 4-åriga som den 2-åriga linjen och borde avslutas under seminarieutbildningens näst sista termin. Beträffande de ifrågasatta sommarkurserna har kommissionen anfört följande.

Att assistentundervisning av infödda språklärare har stor betydelse, inses utan vidare. Ännu effektivare förstärkning av utbildningen synes en sammanhängande sommarkurs kunna medföra. Vid folkskoleseminariet i Kalmar har försök gjorts med frivillig utbildning i engelska och en till denna utbildning knuten sommarkurs, anordnad av lektorn i engelska vid seminariet under medverkan av The British Council. Under fjorton dagar ha eleverna genomgått ett koncentrerat program, omfattande bland annat tal- och läsövningar, kursivöversättning av s. k. kombinerade stilar samt genomgång av engelska sånger, användbara vid nybörjarundervisning. De ha åhört ett antal föreläsningar om engelskt samhällsliv och engelska seder och bruk, ofta illustrerade av representativa engelska ljudfilmer. Då de därjämte under dessa två veckor i största utsträckning talat engelska, ha de fått en träning, som vanlig klassundervisning näppeligen kan ge.

Kommissionen anser det icke möjligt att anordna dylika kurser vid varje seminarium. Det enda möjliga torde vara, att kurserna centraliseras till ett fåtal platser. Om sommarkurserna förläggas till juli och augusti, då de engelska universiteten ha ferier, torde möjlighet finnas att genom medverkan av The British Council få över till Sverige tillräckligt antal engelska universitetslärare, som kunde assistera vid tre på varandra följande kurser. För att deltagarna skola få den största möjliga nyttan av kurserna, böra dessa förläggas till internat. Eleverna få då möjlighet att även under måltiderna och på fritid umgås med de engelska assistenterna och tvingas på så sätt att i största möjliga utsträckning begagna engelskan som samtalspråk.

Kommissionen, som utgått ifrån att ungefär halva antalet elever i av förslaget berörda klasser, 3⁴ respektive 1², eller 18 avdelningar, skulle komma att delta i den frivilliga undervisningen i engelska, har beräknat kostnaderna för timlärararvoden under nästa budgetår till i runt tal 17 000 kronor, varjämte borde anslås ett belopp av 300 kronor för varje seminarium till inköp av undervisningsmateriel (böcker, grammofonskivor m. m.). Kostnaderna för en sommarkurs ha beräknats till 137 600 kronor, varav 37 600 kronor belöpa på arvoden samt rese- och vivrekostnader för ledare och assistenter och 100 000 kronor avse elevernas omkostnader för deltagande i kursen. För assistentundervisningen vid seminarierna har beräknats ett preliminärt kostnadsbelopp av 15 000 kronor.

Skolöverstyrelsen, som i princip tillstyrkt skolkommissionens förslag, har anfört bland annat följande.

Målet för den obligatoriska undervisningen i engelska vid folkskoleseminarierna enligt gällande undervisningsplan är ej att göra eleverna kompetenta att undervisa i språket i folkskolan. Behörighet för dylik undervisning utfärdas av skolöverstyrelsen till lärare, som erhållit intyg om fullgoda förutsättningar härför efter prövning enligt vissa i ett av överstyrelsen den 21 januari 1944 utfärdat cirkulär närmare angivna fordringar. För att vinna önskvärd enhetlighet i fråga om provens avläggande och behörighetens förvärvande har överstyrelsen i underdänig skrivelse den 27 november 1946 hemställt om utfärdande av erforderliga bestämmelser härför. Såsom överstyrelsen framhållit i sistnämnda skrivelse, har det förekommit, att överstyrelsen förklarar elev vid folkskoleseminarium kompetent att undervisa i främmande språk i folkskolan, och sådan elev har alltså på egen hand skaffat sig sådana kunskaper, att han vid prövning uppfyllt ovan omnämnda fordringar. Då undervisning i engelska i folkskolan torde få allt större omfattning, vore det givetvis önskvärt, att den obligatoriska undervisningen i språket vid seminarierna kunde medföra sådant resultat, att folkskolläraarbetet i engelska utan vidare innebure kompetens att undervisa i språket i folkskolan. Med nu gällande kurs- och timplaner är det emellertid icke möjligt att nå detta mål, vartill kommer, att undervisning i engelska över huvud taget ej förekommer på folkskoleseminariernas studentlinje. Hur den framtida utbildningen av lärare i engelska i folkskolan skall ordnas, är under utredning av 1946 års skolkommission, men enligt kommissionens skrivelse torde det dröja avsevärd tid, innan en definitiv lösning vunnits. Överstyrelsen delar kommissionens och svenska seminarieläraryöreningens mening, att det torde vara lämpligt, att tills vidare provisoriska åtgärder vidtagas i form av frivillig undervisning vid seminarierna, och vill i princip tillstyrka den anordning härför, som skolkommissionen föreslagit.

De flesta seminarierna ha tillstyrkt skolkommissionens förslag, men de ha samtidigt framhållit de olägenheter, som genomförandet av detsamma torde komma att medföra. Den största svårigheten ligger däri — vilket också kommissionen framhållit — att seminariernas timplan redan är så belastad, att det är svårt att få plats för ytterligare undervisningstimmar. De bästa möjligheterna att deltaga i den frivilliga undervisningen torde sådana elever på studentlinjen ha, som ej behöva deltaga i några kompletteringskurser, och även de elever, som deltaga i endast en kompletteringskurs, torde få tid att begagna sig av ifrågavarande undervisning. Detta torde däremot ej vara möjligt för sådana elever, som skola deltaga i två eller tre kompletteringskurser samtidigt. I klass III av den fyraåriga linjen är arbetsbelastningen för eleverna redan mycket stor, och åtskilliga elever där skulle knappast orka med den ökning i arbetet, som deltagandet i den frivilliga undervisningen skulle medföra. Det torde därför böra överlätas åt rektor att i samråd med vederbörande klassföreståndare och lärare i engelska samt eventuellt även seminarieläkaren avgöra, vilka elever som skola få deltaga i den frivilliga undervisningen i engelska. Att det emellertid är möjligt att bedriva dylik undervisning framgår av yttrandet från seminariet i Kalmar, där frivillig sådan undervisning försöksvis redan förekommit.

Såsom skolkommissionen föreslår, synes den frivilliga undervisningen i engelska böra omfatta tre veckotimmar under tre terminer och torde på den fyraåriga linjen lämpligen böra förläggas till tredje klassen och höstterminen i fjärde klassen samt på studentlinjen till de tre första terminerna.

Beträffande den föreslagna assistentundervisningen och sommarkurserna har överstyrelsen intet att erinra men vill framhålla vikten av att endast erfarna och goda handledare komma i fråga.

Överstyrelsen har beräknat kostnaderna för undervisningen vid seminarierna till 27 000 kronor mot av skolkommissionen beräknade 17 000 kronor och har till stöd därför anfört följande.

Det är svårt att med säkerhet avgöra, hur stor anslutningen till denna undervisning kan komma att bli. Ett seminarium beräknar ganska lågt deltagarantal, medan å andra sidan flera seminarier mena, att dessa frivilliga kurser komma att få en synnerligen stor anslutning från elevernas sida. Även om åtskilliga elever av olika skäl icke torde kunna delta i undervisningen, anser överstyrelsen, att ett större deltagarantal, än vad kommissionen räknat med, torde kunna förutses. Vidare ökar deltagarantalet, om 1945 års seminariesakkunnigas förslag om höjning av elevantalet per klassavdelning till 32 vinner riksdagens godkännande. Härtill kommer, att det synes vara angeläget, att undervisningsavdelningarna i fråga om denna undervisning ej omfatta så högt elevantal som 28 eller 32. Vidare torde det i regel vara lämpligt, att eleverna på den fyraåriga linjen och studentlinjen undervisas i skilda grupper. Vid den obligatoriska undervisningen i engelska på den 4-åriga linjen kan klassavdelning enligt nu gällande bestämmelser delas i två grupper med hänsyn till elevernas förkunskaper. Ett liknande förfaringssätt vore givetvis ur undervisningssynpunkt mycket lämpligt även i fråga om undervisningsavdelningarna vid den frivilliga undervisningen. Överstyrelsen anser sig likväl ej kunna föreslå en sådan anordning utan vill i stället förorda, att elevantalet per undervisningsavdelning maximeras till 25, dock att antalet undervisningsavdelningar ej bör få överstiga antalet klassavdelningar vid seminariet inom klasserna III⁴ och I². Skulle mot förmodan anslutningen till den frivilliga undervisningen bli mindre än beräknat, bör även en minimigräns fixeras. Det torde vara lämpligt bestämma, att frivillig undervisning i engelska vid folkskoleseminarium må anordnas endast under den förutsättningen, att minst fem härför lämpliga elever anmäla sig till deltagande i undervisningen.

Då det sålunda kan förutses, att ej alla elever i ifrågakommande klasser kunna delta i den frivilliga undervisningen, torde antalet undervisningsavdelningar, om här föreslagna grunder för uppdelning godkännas, likväl ej komma att bli lika stort som antalet klassavdelningar, alltså 35. Överstyrelsen anser sig dock böra räkna med 30 undervisningsavdelningar med högst 25 elever i varje avdelning. Den frivilliga undervisningen kommer att medföra en ökning av anslagsbehovet för avlönande av icke-ordinarie lärare. Om såsom medeltimarvode beräknas timarvodet på G-ort, vilket är 301 kronor per veckotimme, skulle kostnaderna vid ett beräknat timantal av 3 veckotimmar bli $(30 \times 3 \times 301 =)$ 27 090 kronor eller i runt tal 27 000 kronor.

Kostnaderna för assistentundervisningen har överstyrelsen ansett kunna begränsas till 2 500 kronor, vilka borde kunna utgå ur reservationsanslaget till Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter. Till sommarkurserna 1948 syntes anslagsmedel behöva anvisas först av 1948 års riksdag, då kurserna lämpligast borde förläggas till månaderna juli och augusti.

Kontorsbiträden. För innevarande budgetår ha medel anvisats till dels ett kontorsbiträde i lönegraden Ex 4 med halvtidstjänstgöring vid ettvart av seminarierna i Gävle, Hälsingborg och Kalmar samt vid seminariet för manliga elever i Stockholm dels ock ett kontorsbiträde i samma lönegrad med heltidstjänstgöring vid ettvart av de övriga seminarierna. För nästa budgetår föreslår *överstyrelsen*, att halvtidstjänstgörande kontorsbiträde må anställas vid seminarierna i Hälsingborg och Kalmar samt de nya seminarierna i Göteborg och Jönköping och heltidstjänstgörande kontorsbiträde vid vart och ett av de övriga seminarierna.

Rörligt tillägg.

Skolöverstyrelsen har beräknat en höjning av denna anslagspost, nu 415 000 kronor, med 140 000 kronor till 555 000 kronor.

Överstyrelsens förslag om ombildning av de extra ordinarie vaktmästar(trädgårdsbiträdes-)befattningarna vid folkskoleseminarierna till ordinarie tjänster i lönegraden A 6 är jag icke beredd att för närvarande tillstyrka, liksom ej heller förslaget om ordinariesättning av den extra ordinarie vaktmästarbefattningen i lönegraden Eo 6 vid seminariet i Gävle, vars innehavare huvudsakligen tjänstgör som värmeledningsskötare. Där emot anser jag mig böra biträda den föreslagna uppflyttningen av en av de båda vaktmästarbefattningarna i lönegraden A 6 vid seminariet för kvinnliga elever i Stockholm till lönegraden A 7.

Vad jag sålunda anfört föranleder i förhållande till skolöverstyrelsens beräkningar en minskning av medelsbehovet under ordinarie posten med 32 000 kronor. Då jag i och för sig icke funnit anledning till erinran mot överstyrelsens beräkningar av medelsbehovet under denna post, hade densamma vid oförändrade avlöningsförhållanden bort uppföras med (2 285 000—32 000 =) 2 253 000 kronor. Den allmänna löneregleringen föranleder emellertid en uppräknig av posten med 907 000 kronor till 3 160 000 kronor.

Liksom tidigare beträffande småskoleseminarierna anser jag mig även för folkskoleseminariernas vidkommande böra biträda förslaget om höjning av arvudet för seminariesköterskornas veckotjänstgöring från 75 kronor till 100 kronor och om utökning av sköterskornas tjänstgöringstid. I sistnämnda hänseende torde överstyrelsen böra bemyndigas att i varje särskilt fall pröva och avgöra frågan om erforderlig utsträckning av denna tid.

Mot överstyrelsens beräkning av delposterna till arvoden åt seminarie-

Departementsschefen.

bibliotekarier och arvoden åt biträden på rektorsexpeditionerna har jag icke funnit anledning till annan erinran än att den sistnämnda delposten i och för avrundning av arvodespostens slutsumma bör uppföras med 18 700 kronor.

I överensstämmelse med mitt ståndpunktstagande till motsvarande spörsmål i fråga om provårsläroverken anser jag mig böra förorda, att de särskilda arvoden vid provårsseminarierna återföres till samma nivå som före budgetåret 1941/42. Tillräckliga skäl torde knappast föreligga att låta ifrågavarande arvoden utgå jämväl till de folkskollärare, som komma att anställas såsom extra ordinarie övningsskollärare vid dessa seminarier.

Då jag vidare tillstyrker förslaget om medelsanvisning till tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker och till arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare torde arvodesposten i nära anslutning till överstyrelsens förslag böra för nästa budgetår uppföras med (46 000 + 26 400 + 18 700 + 49 200 + 5 600 + 12 100 =) 158 000 kronor. Med avseende å delposten till tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker, ur vilken nu utgår ersättning till lärare för s. k. övertimmar i de fall, då kompletterande undervisning vid seminarierna erfordras för sådana seminarieelever, som deltagit i kurs för utbildande av kyrkomusiker, vill jag på förekommen anledning förorda, att dylik ersättning jämväl må utgå, då kompletterande undervisning erfordras för elever, som ha för avsikt att deltaga i kurs för utbildande av kyrkomusiker.

Mitt ställningstagande i det föregående till skolöverstyrelsens förslag beträffande de extra ordinarie vaktmästar(trädgårdsbiträdes-)befattningarna föranleder en ökning av det av överstyrelsen beräknade medelsbehovet under icke-ordinarieposten med 29 500 kronor.

Enligt beslut av 1945 års höstriksdag må till lärare, som tjänstgör vid de i samband med den särskilda provisoriska utbildningslinjen vid folkskoleseminarierna anordnade sommarkurserna, utgå ett särskilt arvode å 8 kronor per lektion, dock med den begränsningen, att arvodet per vecka må med högst 30 kronor överstiga vad vederbörande lärare skulle erhållit för samma tid, därest ersättning utgått enligt för timlärare gällande bestämmelser. Svenska seminarieläraryöreningen och skolöverstyrelsen ha nu föreslagit, att ifrågavarande arvode måtte höjas till 10 kronor ävensom att den angivna begränsningen skulle upphävas. Jag finner för egen del med hänsyn till vad i ärendet anförts en viss höjning av arvodet påkallad men är icke beredd att förorda, att arvodet sättes högre än till 9 kronor per lektion. Samtidigt synes skäligt, att den föreskrivna maximeringen av arvodet något jämkas, förslagsvis därhän, att arvodet per vecka må med högst 50 kronor överstiga vad läraren skulle erhållit med tillämpning av bestämmelserna om ersättning åt timlärare. Jag förordar därför, att arvodesgrunderna jämkas på sätt jag nyss angivit i fråga om sommar-

kursen 1947. Vad jag sålunda förordat föranleder en minskning av det av överstyrelsen beräknade medelsbehovet under icke-ordinarieposten med 20 000 kronor.

För närvarande förekommer vid folkskoleseminarierna undervisning i engelska på den 4-åriga linjen, men denna undervisning avser icke att göra eleverna kompetenta att undervisa i språket. Sådan kompetens får av vederbörande förvärfvas på egen hand. Jag är ense med skolkommissionen och skolöverstyrelsen om önskvärdheten av att förbättrade möjligheter skapas för utbildning i engelska för folkskolans lärare. Ehuru det ännu är för tidigt att uttala sig om hur denna utbildning bör gestaltas för framtiden, synes det dock lämpligt, att provisoriska åtgärder nu vidtagas för att bereda sådana folkskolläroaspiranter, som önska tillägna sig erforderlig utbildning jämväl i engelska, tillfälle därtill. Jag anser mig kunna i princip godtaga det förslag härutinnan, som framlagts av skolkommissionen. Vad överstyrelsen anfört i fråga om anslutningen till undervisningen samt beträffande undervisningsavdelningarnas antal och storlek har icke givit mig anledning till erinran. Jag anser mig därför i likhet med överstyrelsen böra räkna med ett medelsbehov av 27 000 kronor för avlönande av icke-ordinarie lärare vid den frivilliga undervisningen i engelska under nästa läsår. Även i fråga om den planerade assistentundervisningen ansluter jag mig till överstyrelsens kostnadsberäkningar. Jag utgår ifrån, att de härför beräknade medlen, 2 500 kronor, skola kunna bestridas ur det för nästa budgetår av riksdagen redan beviljade reservationsanslaget till Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter. Med frågan om medelsanvisning för eventuella kurser i engelska under sommaren 1948 torde kunna anstå till nästa budgetår.

Då överstyrelsens beräkningar i övrigt av medelsbehovet under icke-ordinarieposten icke givit mig anledning till erinran, hade posten vid oförändrade avlöningsförhållanden bort uppföras med $(1\,807\,000 + 29\,500 - 20\,000 =) 1\,816\,500$ kronor. Den allmänna löneregleringen föranleder emellertid en uppräknig av posten med 578 500 kronor till 2 395 000 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg, vilken vid nuvarande avlöningsförhållanden bort höjas från 415 000 kronor till 555 000 kronor, torde på grund av den allmänna löneregleringens inverkan på medelsbehovet kunna begränsas till 405 000 kronor.

Avlöningsanslaget bör alltså vid bifall till vad jag förordat för nästa budgetår uppföras med $(3\,160\,000 + 158\,000 + 2\,395\,000 + 405\,000 =) 6\,118\,000$ kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 2 600 000 kronor.

I detta sammanhang torde jag få anmäla uppkommen fråga om ändrat intagningsförfarande vid folk- och småskoleseminarierna. Enligt gällande bestämmelser skall inträdesprövning till den 4-åriga linjen vid folkskole-

seminarierna samt till småskoleseminarierna omfatta vissa närmare angivna skriftliga och muntliga prov samt prov i teckning, sång och slöjd.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 december 1946 har rektor vid folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Stockholm gjort framställning om att tills vidare från och med år 1947 vid seminariet få försöksvis anordna inträdesprövning till första klassen av den 4-åriga linjen enligt vissa ändrade principer, i huvudsak innebärande, att med bland andra sådana sökande, som avlagt realexamen, skulle anställas inträdesprov endast i modersmålet, matematik och musik, varjämte skulle förekomma särskilda lämplighetsprov och psykotekniska prov. Vidare har 1946 års skolkommission i skrivelse den 3 mars 1947 hemställt, att försök innevarande år finge anställas vid de seminarier, vilkas rektorer kunde vara villiga därtill, med ändrat intagningsförfarande till såväl folkskoleseminariernas 4-åriga och 2-åriga linjer som småskoleseminarierna. Dessa försök skulle vad beträffar folkskoleseminariernas 4-åriga linjer och småskoleseminarierna avse ett intagningsförfarande, där kunskapsprövning anordnades endast för sådana sökande, som ej erhållit godkända vitsord i realexamen eller andra därmed minst likvärdiga vitsord. I fråga om intagningen till de 2-åriga linjerna vid folkskoleseminarierna skulle försök göras med obligatoriskt prov även i teckning. Därjämte skulle försöken avse viss lämplighetsprövning.

Skolöverstyrelsen har i utlåtanden över ifrågavarande framställningar tillstyrkt de föreslagna försöksåtgärderna. Jag anser för egen del, att ifrågavarande försök skulle kunna ge värdefulla erfarenheter för den framtida utformningen av bestämmelserna om intagningen vid seminarierna och att de därför böra komma till stånd. Med hänsyn till den nu långt framskridna tidpunkten torde emellertid försöken lämpligen böra igångsättas först nästa budgetår, dock att beträffande de 2-åriga linjerna vid folkskoleseminarierna, vid vilka intagningarna ske vid höstterminens början, försöken måhända kunna påbörjas instundande höst. Därest riksdagen icke framställer erinran mot vad jag sålunda anför, torde Kungl. Maj:t vilja framdeles, sedan skolöverstyrelsen avgivit förslag i ämnet, meddela erforderliga bestämmelser rörande ifrågavarande försöksverksamhet.

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. besluta, att folkskoleseminarieorganisationen skall utvidgas på sätt jag i det föregående förordat;

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1947/48, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, vilka föranledas av vad jag i det föregående anför;

3. godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	3 160 000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:			
a. Arvoden åt semina- rieläkare m. m., för- slagsvis	kronor	46 000	
b. Arvoden åt semi- narielibliotekarier	»	26 400	
c. Arvoden åt biträ- den på rektors- expeditionerna . . .	»	18 700	
d. Särskilda arvoden vid provårsemina- rier	»	49 200	
e. Tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker, för- slagsvis	»	5 600	
f. Arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare . .	»	12 100	» 158 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	»	2 395 000	
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	405 000	
			Summa kronor 6 118 000;

4. till *Folkskoleseminarierna*: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av kronor 6 118 000.

2. Förslagsanslaget till Folkskoleseminarierna: Omkostnader.

Detta anslag är nu uppfört med 473 000 kronor. *Skolöverstyrelsen* har under hänsynstagande till den utvidgning av seminarieorganisationen, som jag i det föregående förordat, beräknat anslagsbehovet för nästa budgetår till 691 500 kronor, innebärande en ökning med 218 500 kronor, enligt följande sammanställning (nuvarande belopp angivas inom parentes).

Utgifter:

Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	19 300	(13 000)
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	»	263 000	(235 000)
Övriga expenser	»	269 300	(183 000)
Trädgårdarnas underhåll och skötsel, <i>förslagsvis</i>	»	71 400	(66 000)
Särskilda kurser och föreläsningar, <i>förslagsvis</i>	»	24 200	(14 900)
Resersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	500	(500)
Dagtraktamenten åt deltagare i kurser för utbildande av hjälpklasslärare	»	7 800	(7 800)
Bidrag till studiebesök m. m.	»	80 000	(—)
		<hr/>	
		Summa kronor	735 500 (520 200).

Särskilda uppbördsmedel:

Upplåtelse av lokaler, ersättning för lyse m. m.	»	7 200	(8 500)
Inkomster av trädgårdarna	»	36 800	(38 700)
		<hr/>	
		Summa kronor	44 000 (47 200).
		<hr/>	
		Nettoutgift kronor	691 500 (473 000).

Beträffande de föreslagna höjningarna av vissa utgiftsposter framgår av handlingarna i ärendet bland annat följande.

Övriga expenser. Överstyrelsen har, liksom förut beträffande småskoleseminarierna (se 1947 års åttonde huvudtitel, sid. 354 f.), hemställt, att rektorerna vid folkskoleseminarierna skulle äga att i viss utsträckning erhålla bidrag till kostnaderna för sina privata telefoner. Bidraget skulle utgå med det belopp, varmed rektors telefonabonnemang överstege den lägsta för orten gällande abonnemangsavgiften. Kostnaden har beräknats till omkring 60 kronor per rektor eller till sammanlagt 850 kronor.

Särskilda kurser och föreläsningar. Överstyrelsen har beräknat medelsbehovet sålunda.

kurser i skolhygien ($13 \times 300 =$)	kronor	3 900	
» » tal- och röstvård ($13 \times 500 =$)	»	6 500	
föreläsningar i skilda ämnen ($15 \times 500 =$)	»	7 500	
socialpedagogisk föreläsningkurs vid seminariet för kvinnliga elever i Stockholm	»	2 000	
anordnande av psykotekniska inträdesprov vid samma seminarium	»	600	
anordnande av simundervisning och bad	»	3 325	
förhållande av idrottsplan	»	375	
		<hr/>	
		Summa kronor	24 200.

Anslagsmedlen till föreläsningar i skilda ämnen ha beräknats ökade med 200 kronor för varje seminarium för beredande av möjligheter att anordna föreläsningar i aktuella moderna skolfrågor.

Beträffande den socialpedagogiska föreläsningkursen vid seminariet för kvinnliga elever i Stockholm har överstyrelsen anfört följande.

Lärarkollegiet vid seminariet har anhållit om ett anslag på 2 400 kronor för anordnande av undervisning i socialpedagogiska frågor. På grund av den koncentrationsundervisning, som numera bedrivs vid detta seminarium, har viss tid för eleverna lösgjorts, varigenom möjligheter skapats för dem att medhinna nämnda undervisning. Denna skulle meddelas under en föreläsningkurs om förslagsvis 30 dubbelföreläsningar. Som föreläsningämnen nämnas arbetarfrågan, nykterhetsfrågan, bostadsfrågan, barn- och ungdomslagstiftning, olika grenar av social verksamhet särskilt bland barn och ungdom, såsom skolhem, kolonier, ungdomsgårdar och uppfostringsanstalter, fritidssysselsättningar, sinnessjukvård. Föreläsningarna skulle eventuellt icke göras obligatoriska. Kollegiet påpekar, att det nya arbets sättet vid seminariet medfört vissa besparingar för statsverket, uppgående till minst 7 500 kronor, och att därför ett anslag för nämnda ändamål egentligen icke skulle medföra någon extra belastning.

Skolöverstyrelsen finner det önskvärt, att ett anslag för ändamålet anvisas. Beloppet torde dock kunna något begränsas. Kollegiet synes ha räknat med i medeltal 80 kronor för dubbelföreläsning. Detta arvode synes kunna sättas något lägre. Skolöverstyrelsen räknar därför med en summa av 2 000 kronor.

Bidrag till studiebesök m. m. Såsom tidigare antytts ha seminarieakkunniga i samband med sina förslag rörande den praktiska utbildningens anordnande förordnat, att medel skulle anvisas till bidrag till bestridande av seminarieelevernas utgifter vid de ifrågasatta studiebesöken vid skolor av lägre skolform. Härför samt för ett återupptagande av den tidigare medelsanvisningen till studie- och idrottsutflykter har beräknats ett sammanlagt medelsbehov av 80 000 kronor. *De sakkunniga* ha till stöd för ifrågavarande förslag anfört i huvudsak följande.

Vid de hittills praktiserade kortare eller längre studiebesöken vid landsbygdens skolor ha seminarieeleverna i regel själva fått bestrida alla därmed förenade utgifter, såsom resor till och från besöksorten, rum och kost därstädes m. m. Om det nu enligt de sakkunnigas förslag skulle bli möjligt att i lärarutbildningen mera fast inordna sådana minst 2 veckor långa, sammanhängande studiebesök i landsbygdsskolor under det sista seminarieåret, torde man näppeligen kunna undgå att tilldela seminarieeleverna skäligen bidrag därtill av statsmedel. Detta förefaller så mycket mera rimligt som numera alla allmänna statsstipendier vid seminarierna bortfallit och utbildningskostnaderna avsevärt stigit. Flertalet seminarieelever äro alltjämt svagt bemedlade och kunna knappast bära ytterligare kostnader för sin utbildning. Därtill kommer att det här, enligt de sakkunnigas mening, är fråga om en synnerligen viktig angelägenhet med tanke på landsbygdsskolornas framtida lärarrekrutering och att det enbart av denna

anledning är välmotiverat, att bidrag lämnas av statsmedel. Hur stora dessa bidrag böra sättas per elev är icke lätt att exakt angiva. Elevernas utgifter för de studiebesök på minst 2 veckor, som här avses, torde kunna uppskattas till minst 100 kronor per elev. Då antalet elever i seminariernas avgångsklasser läsåret 1947—48 kommer att uppgå till omkring 820, skulle det följaktligen för samma budgetår bli fråga om utgifter på i runt tal 82 000 kronor. Studiebesöken torde genom seminariernas försorg lämpligen kunna läggas på tider, som med hänsyn till vederbörande seminarieelevers övriga utbildning äro de mest lämpliga. Man kan även tänka sig vissa förskjutningar av seminariernas lästerminer, ett längre påsklov etc.

Om anslaget för detta ändamål skulle helt täcka elevernas utgifter, borde det enligt vad ovan anförts utgå med omkring 80 000 kronor. De sakkunniga anse sig härvidlag kunna förorda 75 000 kronor.

Under rubriken stipendier m. m. utgick före budgetåret 1940/41 till folkskoleseminarierna ett mindre anslag för studie- och idrottsutflykter, vilket anslag av skolöverstyrelsen fördelades på de olika seminarierna. Detta bortföll emellertid i samband med de allmänna besparingsåtgärderna i början av 1940-talet. Då starka skäl nu tala för ett återupptagande av detta anslag, vilja de sakkunniga förorda att så sker. Lämpligen kunde detta anslag då sammanföras med nyssnämnda anslag till studiebesöken i landsbygdens folkskolor och utgå med 80 000 kronor. Medel ur detta anslag bör även kunna användas såsom bidrag för anordnande av utfärder för övningsskolan.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt förslaget och förordat, att beloppet anvisas under omkostnadsanslaget.

Statskontoret har icke funnit något att erinra mot ifrågavarande förslag.

I övrigt sammanhänger de föreslagna anslagshöjningarna med dels seminarieorganisationens utvidgning, dels ock — beträffande delposterna till övriga expenser och till trädgårdarnas underhåll och skötsel — med enligt kollektivavtal höjda löner för städerskor och trädgårdsarbetare.

Departement-
schefen.

Jag har tidigare icke ansett mig kunna biträda förslaget om bidrag i viss utsträckning till rektorerna vid småskoleseminarierna för deras kostnader för telefonabonnemang. Jag är därför icke heller beredd att tillstyrka det förslag i enahanda syfte, som nu framlagts beträffande folkskoleseminariernas rektorer.

I likhet med skolöverstyrelsen finner jag önskvärt, att medel anvisas för anordnande av viss undervisning i socialpedagogiska frågor vid seminariet för kvinnliga elever i Stockholm. Föreläsningarsvaret torde dock icke böra sättas högre än 60 kronor för dubbeltimme, varför medelsbehovet kan beräknas till 1 800 kronor eller 200 kronor mindre än enligt överstyrelsens beräkningar.

Liksom de sakkunniga och de i ärendet hörda myndigheterna finner jag skäligt, att staten bidrager till bestridande av de kostnader för seminarieeleverna, som kunna uppkomma vid studiebesök i skolor av lägre skolform. De sakkunniga synas därvid ha räknat med att ersättning skulle utgå

— förutom för resor och logi — även för kost. För egen del anser jag, att bidraget bör begränsas till att avse endast sådana merkostnader, som åsamkas eleverna genom ifrågavarande studiebesök. Då dessa merutgifter som regel torde avse resekostnader och kostnader för logi å studieorten, vill jag förorda, att ersättning utgår av statsmedel för dessa kostnader men ej för utgifter för kost. Jag beräknar för detta ändamål ett anslagsbehov av 50 000 kronor eller 25 000 kronor mindre än enligt de sakkunnigas beräkningar. Vidare torde 5 000 kronor böra anvisas till bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder vid folkskoleseminarierna. För dessa ändamål torde under omkostnadsanslaget böra uppföras en ny anslagspost, förslagsvis benämnd Bidrag till studiebesök m. m., å 55 000 kronor. Denna post torde böra uppdelas på dels en förslagsvis betecknad delpost å 50 000 kronor till bidrag till seminarieelevernas studiebesök vid skolor av lägre skolform, dels ock en maximerad delpost å 5 000 kronor till bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen meddela erforderliga bestämmelser angående dispositionen av ifrågavarande anslagspost.

Då jag i övrigt icke funnit anledning till erinran mot vad överstyrelsen i förevarande sammanhang föreslagit, torde omkostnadsanslaget med utgångspunkt från överstyrelsens beräkningar böra för nästa budgetår uppföras med (691 500 — 200 — 25 000 =) 666 300 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med (666 300 — 473 000 =) 193 300 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 666 300.

3. Reservationsanslaget till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 115 000 kronor. *Skolöverstyrelsen* har hemställt om höjning av anslaget till 189 500 kronor. Överstyrelsen har anfört, att det av rektorerna, utan hänsyn till den av de sakkunniga föreslagna utvidgningen av organisationen, begärda anslaget uppginge till 165 000 kronor och att detta belopp icke syntes vara tillräckligt för den utvidgade organisationen. *Skolöverstyrelsen* har vidare framhållit den stora betydelsen av rikligare anslag för materiel och böcker till seminarierna. Bland annat medförde de ökade fordringarna på moderna arbetsmetoder och mera individuell undervisning större krav på seminariernas biblioteksutrustning. Även i fråga om undervisningsmateriel borde seminarierna tillgodoses på ett annat sätt än tidigare, så att de kunde tjäna som förebilder och hos eleverna inpränta vikten av goda hjälpmedel för undervisningen. Överstyrelsen ansåge därför en ganska kraftig höjning av anslaget vara ofrånkomlig. Höjningen borde utgöra minst 70 000 kronor,

vartill komme de anslagsmedel ($15 \times 300 =$) 4 500 kronor, som föreslagits till inköp av undervisningsmateriel (böcker, grammofonskivor m. m.) för de provisoriska kurserna i engelska.

Departement-
schefen.

I likhet med skolöverstyrelsen finner jag en höjning av förevarande anslag erforderlig. Denna torde emellertid för nästa budgetår kunna begränsas till 70 000 kronor och anslaget alltså bära uppföras med 185 000 kronor. Jag räknar därvid med att inom ramen för det sålunda förordade anslaget erforderliga medel skola stå till förfogande även för anskaffande av undervisningsmateriel för de provisoriska kurserna i engelska. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 185 000.

4. Reservationsanslaget till Folkskoleseminarierna: Utrustning.

Under denna rubrik är för innevarande budgetår uppfört ett anslag av 240 000 kronor. Det verkliga anslagsbehovet hade av seminariesakkunniga och skolöverstyrelsen uppskattats till 326 000 kronor. Min företrädare i ämbetet hade intet att erinra mot dessa beräkningar i och för sig men ansåg, att medelsanvisningen borde kunna fördelas på två budgetår. Då för budgetåret 1946/47 anvisats 240 000 kronor, skulle ett belopp av ($326\ 000 - 240\ 000 =$) 86 000 kronor återstå att anvisa för budgetåret 1947/48. För detta budgetår har *skolöverstyrelsen* emellertid funnit ytterligare behov av anslagsmedel till utrustning föreliggande på grund av ianspråktagandet av nya lokaler. Överstyrelsen har beräknat medelsbehovet härför till 146 000 kronor. Rektorerna hade begärt 166 000 kronor, men överstyrelsen ansåge, att en del av de beräknade kostnaderna borde kunna bestridas ur det årliga anslaget till materiel, böcker m. m.¹ Slutligen har överstyrelsen dessutom hemställt om anvisande av dels 67 000 kronor till förbättring av gymnastiksalsutrustningen och utrustningen för lek och idrott vid seminarierna, dels ock 44 000 kronor för anskaffande av smalfilmsprojektorer och centralradioanläggningar till seminarierna. Beträffande dessa sistnämnda förslag har överstyrelsen anfört bland annat följande.

U t r u s t n i n g f ö r g y m n a s t i k m. m. Skolöverstyrelsens gymnastikkonsulenter ha efter inspektion vid de olika seminarierna påyrkat, att utrustningen i gymnastiksalor och avklädningsrum kompletteras och förbättras samt att inköp av erforderlig materiel för undervisningen i lek och idrott verkställs. Efter rektorernas hörande har förste gymnastikkonsulenten beräknat följande behövliga anslagsbelopp för de olika folkskoleseminarierna.

¹ Beträffande detaljerna i beräkningarna torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Falun	kronor	1 200
Gävle	»	450
Göteborg	»	7 500
Hälsingborg	»	1 000
Kalmar	»	2 100
Karlstad	»	8 500
Linköping	»	11 700
Luleå	»	3 900
Lund	»	16 900
Stockholm (kvinnligt)	»	2 900
» (manligt)	»	1 900
Umeå	»	5 000
Uppsala	»	4 300

Summa kronor 67 350.

I nämnda belopp äro icke inräknade de anslag, som av föregående riksdag begärdes och anvisades för inredande av nya gymnastiksalar.

R a d i o- o c h f i l m a p p a r a t e r. Radio och film erhålla allt större betydelse som hjälpmedel vid undervisningen i folkskolan, och moderna folkskoleanläggningar förses numera ofta med såväl centralradioanläggning som anordningar för visande av snalfilm. Skolfilmen är i allra största utsträckning stumfilm.

Det är under dessa förhållanden nödvändigt, att eleverna vid seminarierna göras väl förtrogna med nämnda undervisningsformer. De böra därför under sin seminarietid erhålla ledning i att sköta de apparater, som skola användas vid dessa undervisningsformer. Första villkoret härför är, att sådana apparater finnas vid seminarierna och där flitigt utnyttjas. För att utröna i vad mån möjligheter för en sådan undervisning föreligger vid seminarierna har överstyrelsen från rektorerna infordrat uppgifter på förekomsten av de behöfliga apparaterna.

Smalfilmsprojektor för stumfilm finns vid sju av seminarierna. Sådan behöver sålunda inköpas för sex seminarier. (De nya seminarierna i Göteborg och Jönköping äro icke medräknade i detta sammanhang.) Enligt meddelande från svensk filmindustri kan snalfilmsapparat (jämte låda) erhållas för 951 kronor. Den sammanlagda kostnaden för inköpen belöper sig således på ($6 \times 951 =$) 5 706 kronor. Härtill komma kostnader för mörkläggningsanordningar för en summa av sammanlagt omkring 2 400 kronor. För ändamålet skulle alltså erfordras ett anslag av ($5\,706 + 2\,400 =$) 8 106 eller i runt tal 8 100 kronor.

Centralradioanläggning saknas vid samtliga seminarier. I de provisoriska lokaler, vari seminariet i Hälsingborg och seminariet för manliga elever i Stockholm bedriva sin verksamhet, finns icke anledning att utföra sådan anläggning. Anläggningar erfordras således vid 11 seminarier. Enligt meddelande från Elektroskandia kan för 3 262 kronor 50 öre utföras en anläggning omfattande centralapparat, 10 lösa högtalare, 22 vägguttag, gramfonverk m. m. Sammanlagda kostnaden blir sålunda ($11 \times 3\,262:50 =$) i runt tal 35 900 kronor.

Överstyrelsen vill sålunda föreslå, att ett anslag av ($8\,100 + 35\,900 =$) 44 000 kronor anvisas för inköp av snalfilmsprojektorer, anordningar för erforderlig mörkläggning samt utförande av centralradioanläggning vid folkskoleseminarierna.

Departement-
schefen.

Den fortskridande utvidgningen av seminarieorganisationen kommer givetvis att ställa ytterligare krav på icke oväsentliga anslagsmedel till inredning av nya lokaler m. m. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har ett belopp av 86 000 kronor av det av skolöverstyrelsen redan för innevarande budgetår beräknade anslagsbehovet ansetts böra tillgodoses genom medelsanvisning för nästa budgetår. För detta budgetår har överstyrelsen nu räknat med ett ytterligare anslagsbehov av 146 000 kronor på grund av ianspråktagande av nya lokaler. Jag har icke funnit anledning till annan erinran mot dessa beräkningar än att sistnämnda belopp torde kunna minskas med 16 000 kronor till 130 000 kronor med hänsyn till att vissa av utgiftsändamålen synas vara av det slag, att kostnaderna därför böra bestridas från det årliga anslaget till materiel, böcker m. m.

Till förbättring av gymnastikutrustningen är jag icke beredd att tillstyrka anvisande av mer än 40 000 kronor av begärda 67 000 kronor.

Jag delar överstyrelsens uppfattning om behovet av smalfilmsprojektorer och centralradioanläggningar i seminarierna och vill därför tillstyrka anvisande av 44 000 kronor för anskaffande av sådan apparatur vid folkskoleseminarierna.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör förevarande anslag för nästa budgetår uppföras med $(86\ 000 + 130\ 000 + 40\ 000 + 44\ 000 =)$ 300 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 60 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av . . kronor 300 000.

5. Förslagsanslag till Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska.

I skrivelse den 15 oktober 1946 har 1946 års *skolkommision* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för inrättande av särskilda stipendier för folkskollärare, som önskade genomgå kurser för vinnande av behörighet att undervisa i engelska i folkskolan. Kommissionen erinrar till en början hurusom genom skolöverstyrelsens cirkulär den 21 januari 1944 villkoren och formerna för vinnande av sådan behörighet fastställts, men att det vore överlämnat åt enskilt initiativ att organisera den undervisning, som kunde visa sig erforderlig. Som en följd av det alltmer ökade behovet av folkskollärare med kompetens och behörighet att undervisa i engelska hade under de sistförflutna åren vuxit fram en rad kurser, anordnade av korrespondensinstitut, lärarorganisationer och enskilda.

Beträffande denna kursverksamhet har kommissionen anfört följande.

Kostnaderna för av Hermods i samarbete med Sveriges folkskolläraryförbund samt av NKI-skolan i samarbete med Sveriges allmänna folkskol-

lärarförening, Sveriges folkskolläraryrkesförbund och British Council anordnade kurser, som bygga på förkunskaper motsvarande realexamen eller det 4-åriga folkskoleseminariets kurs i engelska, och som omfatta korrespondenskurs, avslutad med 4 à 5 veckors preparandkurs under sommaren med helinackordering på kursorten, ha uppgått till omkring 500 kronor.

För lärare med förkunskaper i engelska motsvarande realgymnasiets ha av Sveriges folkskolläraryrkesförbund anordnats kortare kurser, vid vilka kostnaderna kunnat nedbringas.

Av Stockholms folkskoledirektion ha anordnats kurser för lärare vid Stockholms folkskolor, vilka bekostats av kommunala medel och varit avgiftsfria för deltagarna. Vid Göteborgs folkskolors pedagogiska kurser, anordnade av folkskolläraryrkesförbundet i Göteborg, förekomma även kurser för behörighet i engelska. För dessa kurser erlägges avgifter för deltagarna, men visst anslag av kommunala medel utgår till hela kursverksamheten i fråga. Privata kurser ha i många fall anordnats av lektorer, liksom lärare i en del fall genom privatlektioner skaffat sig erforderliga kunskaper för behörighetsprovet.

Enligt från skolöverstyrelsen inhämtade uppgifter ha intill den 23 juli 1946 1 147 folkskollärare förklarats behöriga att undervisa i engelska.

Kommissionen understryker därefter angelägenheten av att så många folkskollärare som möjligt förvärva behörighet att undervisa i engelska samt anför vidare bland annat följande.

Två skäl tala starkt för en översyn av gällande bestämmelser, dels de erfarenheter, som vunnits under de gångna tre åren, dels insikten om att behovet av folkskollärare, kompetenta att undervisa i engelska, kommer att starkt öka under de närmaste åren. Härtill kommer, att starka skäl tala för att i en framtida enhetsskola undervisning i engelska skall påbörjas i femte klassen och meddelas åt alla. Det synes därför kommissionen angeläget att i god tid planera för framtiden. Kommissionen har inte anledning att redan nu påyrka någon ändring beträffande de fordringar som för närvarande gälla för vinnande av behörighet, utan förutsätter, att dessa tills vidare bibehållas oförändrade.

De lärare, som på egen bekostnad skaffat sig erforderlig kompetens, ha ingen annan förmån härav än utsikten att få tjänstgöra i folkskola, där undervisning i engelska bedrivs. Många, som ha verkligt intresse att underkasta sig den nödvändiga utbildningen, måste av ekonomiska skäl avstå därifrån. Om man undantar de kurser, som anordnas av Stockholms folkskoledirektion, vilka varit avgiftsfria men endast avse att fylla ett lokalt behov, torde den genomsnittliga kostnaden för den enskilde att genomgå en fullständig kurs av ifrågavarande slag utgöra omkring 500 kronor.

I sitt betänkande Skolpliktstidens skolformer 2. Folkskolan A. Allmän del förordar 1940 års skolutredning alternativt, att dagtraktamenten och reseersättningar måtte utgå till deltagarna i av staten anordnade kurser, eller att särskild ersättning måtte utgå till lärare, som vunnit behörighet att undervisa i engelska. Kommissionen anser, att frågan tills vidare skulle kunna lösas genom inrättande av särskilda statsstipendier för folkskollärare, som delta i kurser och undervisning för vinnande av behörighet att undervisa i engelska. Dessa stipendier torde böra utgå utan behovsprövning. Då kostnaderna i de enskilda fallen torde variera rätt mycket, förutsätter kom-

missionen, att ifrågavarande stipendier utgå med ett belopp, motsvarande verkliga kostnaderna för den undervisning den sökande åtnjuter, dock med högst 500 kronor, samt att beviljat stipendium utbetalas, först sedan behörighet vunnits.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt kommissionens förslag samt meddelat, att år 1946 404 folkskollärare erhållit behörighet av överstyrelsen att undervisa i främmande språk.

Departement-
schefen.

Såsom i ärendet framhållits torde under den närmaste framtiden behovet av folkskollärare, som äro kompetenta att undervisa i engelska, av allt att döma komma att avsevärt stegras. I annat sammanhang har redan påpekats, att sådan kompetens för närvarande icke kan vinnas inom ramen för den ordinarie seminarieutbildningen utan att man för undervisningen i engelska är hänvisad till sådana lärare, som på egen hand skaffat sig erforderliga kunskaper. De i det föregående förordade provisoriska kurserna i engelska vid folkskoleseminarierna äro avsedda att utgöra *ett* led i strävandena att fylla det ökade behovet av lärare med ifrågavarande kompetens. I förevarande sammanhang föreligger till bedömande ett annat förslag i samma syfte, innebärande att redan utbildade folkskollärare skulle genom stipendier stimuleras till att förvärva behörighet att undervisa i engelska.

Skolkommissionen har beräknat den genomsnittliga kostnaden för den undervisning, som måste åtnjutas för vinnande av sådan behörighet, till omkring 500 kronor. Säkerligen se sig många, som eljest vore intresserade av att underkasta sig den erforderliga utbildningen, av ekonomiska skäl nödsakade att avstå därifrån. Detta är givetvis beklagligt, och jag finner det därför rimligt, att staten med hänsyn till det allmänna intresse det här gäller träder ekonomiskt emellan för att underlätta förvärvandet av de erforderliga kunskaperna. Detta synes på sätt skolkommissionen föreslagit lämpligen kunna ske genom beviljande av statsstipendier åt folkskollärare, som deltaga i särskilda kurser eller annan undervisning för vinnande av behörighet att undervisa i engelska. Stipendierna torde bära utgå utan behovsprövning och med ett belopp, som motsvarar de styrkta verkliga kostnaderna, dock att ett visst maximibelopp, förslagsvis 500 kronor, bör fastställas. Med hänsyn till syftet med stipendierna torde beviljat stipendium bära utbetalas endast under förutsättning, att behörighet vunnits. För ändamålet torde å riksstaten bära uppföras ett särskilt anslag av förslagsanslags natur, benämnt Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska. Anslaget torde för budgetåret 1947/48 bära upptagas med 150 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela erforderliga bestämmelser rörande anslagets disposition.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 150 000.

Vad departementschefen sålunda under punkterna I och II hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. v. Krusenstjerna.
